

dr. sc. Marina Vinaj

Muzej Slavonije
HR-31000 Osijek
Trg Sv. Trojstva 6
marina.vinaj@mso.hr

Ivana Knežević Križić

Muzej Slavonije
HR-31000 Osijek
Trg Sv. Trojstva 6
ivana.knezevic@mso.hr

Izvorni znanstveni rad
UDK 069:02>(497.543Osijek)

NEPOZNATE OBITELJSKE KNJIŽNICE IZ FUNDUSA MUZEJA SLAVONIJE (REISNER, SZINICZ I POVISCHIL)

Među sačuvanim dijelovima obiteljskih knjižnica, pristiglih u Muzej nakon Drugoga svjetskog rata, uvidom u građu i muzejsku dokumentaciju, identificirali smo obiteljske knjižnice Reisner, Szinicz i Povischil. Obiteljske knjižnice predstavljaju kulturnopovijesne riznice grada važne za iščitavanje i tumačenje njegove povijesti.

***Ključne riječi:** obiteljske knjižnice, baštinska građa, konfiskacija, Reisner, Szinicz, Povischil*

UVOD

U Odjelu knjižnice Muzeja Slavonije sačuvane su mnoge obiteljske knjižnice ili pak dijelovi obiteljskih knjižnica. Određene su knjižnice dospjele u Muzej cjelovite te se i tretiraju kao zasebne knjižnične i muzejske zbirke. Tako je 2018. u sklopu velikoga izloženog projekta *Valpovački vlastelini Prandau-Normann* predstavljena obiteljska knjižnica (zbirka) Prandau-Normann,¹ a u sklopu projekta *Priča o nezaboravu: ostavština Hermanna Weissmanna u muzejskim ustanovama Osijeka* predstavljena je 2020. obiteljska knjižnica (zbirka) Weissmann.² Knjižnica (zbirka) Pinterović predstavljena je 2015. u sklopu stručno-znanstvenog skupa *Dr. Danica Pinterović – rad i djelovanje*.³ Dijelovi obiteljskih knjižnica sastavni su dio Priručne stručne knjižnice, najveće zbirke Odjela knjižnice, pri čemu je planirano njihovo izlučivanje u zasebnu zbirku obiteljskih knjižnica. O mnogima je već pisano ili izlagano, kao što su: obiteljska knjižnica Truhelka⁴ te dijelovi obiteljskih knjižnica osječkih muzealaca – dr. sc. Josipa Bösendorfera, dr. sc. Ive Mažurana, dr. sc. Kamila Firingera i njegove kćeri mr. sc. Vesne Burić te Mirka Bulata.⁵

Nakon Drugoga svjetskog rata, konfiskacijom, darom ili otkupom, pristizale su velike količine knjiga, rukopisa, serijskih publikacija, ali i velik broj neknjižne građe. Među sačuvanim dijelovima obiteljskih knjižnica, uvidom u muzejsku dokumentaciju, identificirali smo obiteljske knjižnice Reisner, Szinicz i Povischil.

KONFISKACIJA GRAĐE

Već tijekom Drugoga svjetskog rata na području bivše Jugoslavije počeo se odvijati proces konfiskacije imovine, a pravni temelj za njega nalazio se u Fočanskim propisima iz veljače 1942., kojim su uređeni zadaci i ustrojstvo narodnooslobodilačkih odbora.⁶

Predsjedništvo AVNOJ-a 21. studenog 1944. donijelo je Odluku o prelasku u državno vlasništvo neprijateljske imovine, o državnoj upravi nad imovinom neprisutnih lica i o sekvestru nad imovinom koju su okupatorske vlasti prisilno otuđile, a stupila je na snagu 6. veljače 1945., odnosno danom objavlivanja.⁷

Jedan od značajnijih zakona u području mijenjanja vlasničkih odnosa bio je i Zakon o konfiskaciji imovine i izvršenju konfiskacije. Predsjedništvo AVNOJ-a usvojilo ga je na sjednici održanoj 9. lipnja 1945.

Konfiscirana imovina postajala je narodnim vlasništvom i ulazila je u Narodnooslobodilački fond, što je značilo da njeome upravlja Narodnooslobodilački odbor (NOO),⁸ a vojne su vlasti iz Fonda imale pravo uzimati ono što je njima potrebno.⁹

Nakon oslobođenja grada Osijeka u mjesecu travnju, odnosno 14. travnja 1945., Oblasni Narodnooslobodilački odbor za Slavoniju imenovao je Gradski narodnooslobodilački odbor za grad Osijek koji je preuzeo obvezu djelovanja narodne vlasti u gradu.¹⁰

Da bi građanstvo grada Osijeka moglo aktivnije surađivati s Narodnom vlašću, te putem iste izražavati svoje prijedloge i zahtjeve, Gradski narodnooslobodilački odbor za grad Osijek na svojoj je sjednici od 20. svibnja 1945. zaključio da se grad Osijek podijeli na četiri rajona i ustroje rajonski narodni odbori: 1. Rajon Gornji grad, 2. Rajon Tvrdča, 3. Rajon Donji grad, 4. Rajon Industrijska četvrt.¹¹ Na osnovu Zakona o promjeni naziva narodnooslobodilačkih odbora od 25. srpnja 1945. odbor mijenja naziv u Gradski narodni odbor Osijek.

Velik broj umjetničkih predmeta, pa i knjiga, slijeva se u osječki muzej u poslijeratnim godinama zahvaljujući radu Komisije za sakupljanje i čuvanje kulturnih spomenika i starina (KOMZA) formirane pri Ministarstvu prosvjete Federalne Države Hrvatske (potom Narodne Republike Hrvatske), odnosno njezine ispostave – Okružnog sabirnog centra u Osijeku. KOMZA je osnovana Naredbom Ministarstva prosvjete u Zagrebu (br. 3867/45 od 28. lipnja 1945.), koje se pozvalo na „Zakon o pribiranju, čuvanju i razdjeli knjiga i drugih kulturnoznanstvenih i umjetničkih predmeta koji su postali državna svojina prema odluci AVNOJ-a od 21. studenoga 1944. godine“ (od 28. lipnja 1945.) i „Odluku o zaštiti i čuvanju kulturnih spomenika i starina“, donesenu od strane Nacionalnoga komiteta oslobođenja Jugoslavije (NKOJ) (20. veljače 1945.), ali samostalno se konstituirala tek 1946. Ujedno je vršila i dužnost Zemaljskoga sabirnog centra odgovornog Saveznom sabirnom centru u Beogradu, odnosno Saveznom ministarstvu prosvjete, dok su na nižim razinama, tamo gdje su postojale okružne uprave narodnih dobara, osnivani okružni sabirni centri odgovorni zemaljskim. U smislu gore navedenih akata sabirni centri trebali su prikupljati konfisciranu imovinu kako bi ona postala državna svojina.

1 Vrbanus, Milan... [et al.]. *Valpovački vlastelini Prandau-Normann: katalog izložbe: Osijek – Valpovo, ožujak – lipanj 2018.* Osijek: Državni arhiv u Osijeku; Muzej Slavonije: Muzej likovnih umjetnosti; Valpovo: Ustanova za kulturne djelatnosti Ante Evetović-Mirosljub, Muzej Valpovštine, 2018.

2 Baričić, Gabrijela... [et al.]. *Priča o nezaboravu: ostavština Hermanna Weissmanna u muzejskim ustanovama Osijeka.* Osijek: Muzej Slavonije, 2020.

3 Vinaj, Marina. *Knjižničarske odrednice dr. Danice Pinterović.* // *Osječki zbornik* 34(2018), str. 125–130.

4 Knežević Križić, Ivana; Vinaj, Marina. *Knjižno naslijeđe obitelji Truhelka u Muzeju Slavonije – kulturo-povijesni kontekst.* // *Osječki zbornik* 36(2020), str. 97–108.

5 Vinaj, Marina; Knežević Križić, Ivana. *Obiteljske knjižnice – trgovci osječke prošlosti.* // *Priča (iz) moje knjižnice: zbornik radova / 4. stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem, Kneževi Vinogradi, 7. i 8. studenoga 2019.*; uredile Marija Kretić Nad i Renata Benić. Beli Manastir: Gradska knjižnica, 2019. Str. 236–248.

6 Fočanski propisi. URL: <https://focanskidani.wordpress.com/2016/11/10/focanski-propisi/> (2024-08-18).

7 Odluka o prijelazu u državno vlasništvo neprijateljske imovine, o državnoj upravi nad imovinom neprisutnih osoba i o sekvestru nad imovinom koju su okupatorske vlasti prisilno otuđile. // *Službeni list Demokratske Federativne Jugoslavije* 2(1945), str. 13–14.

8 Narodni odbori su organi državne vlasti preko kojih narod obavlja svoju vlast u administrativno-teritorijalnim jedinicama. Oni su najviši organi državne vlasti u odnosima lokalnog značaja na svom području. Narodni odbori se osnivaju na području administrativno-teritorijalnih jedinica: mjesta (sela, i manjih gradova), gradova, kotara, okruga odnosno oblasti. Zakonom republike vrši se administrativno-teritorijalna podjela republike. (Opći zakon o narodnim odborima. // *Službeni list Federativne Narodne Republike Jugoslavije* 43(1946).

9 Anić, Tomislav. *Normativni okvir podržavljenja imovine u Hrvatskoj/Jugoslaviji.* // *Časopis za suvremenu povijest* 39, 1(2007), str. 39.

10 HR-DAOS-67, Narodni odbor grada Osijeka, Skupštinski zapisnici Narodnog odbora grada Osijeka 1945/46., Izvještaj o radu Narodnog odbora grada od 18. IV. 1945.

11 *Obavijest.* // *Glas Slavonije* 57(1945), (utorak, 29. 5. 1945.), str. 8.

U osječki je muzej u to doba pristizala konfiscirana imovina izbjeglih njemačkih obitelji Osijeka i Slavonije, kao što su, primjerice, poznatije osječke obitelji Reisner, Povischil, Šmit, Reimann i dr.¹² Djelatnici Muzeja: Josip Bösendorfer, Danica Pinterović, Hilda Hećej-Tompak i Josip Leović intenzivno rade na prikupljanju, popisivanju i sabiranju predmeta od kulturne i povijesne vrijednosti koji su se nalazili u nacionaliziranim kućama, dvorcima i drugim postojećim lokacijama jer su se nakon rata počeli razvlačiti na sve strane.¹³

OBITELJ REISNER

Danas u Osijeku nema živih predstavnika obitelji Reisner koja je bila aktivna u gospodarskom, političkom, društvenom, sportskom i kulturnom životu grada Osijeka. Na Groblju sv. Ane nalazi se reprezentativna obiteljska grobnica Emericha Reisnera te ostalih članova njegove uže i šire obitelji.

Emerich (Mirko) pl. Reisner (Osijek, 20. travnja 1826. – Osijek, 20. srpnja 1901.)¹⁴ rođen je kao najmlađe dijete u obitelji Adama i Rozalie Reisner, rođene Sarkany. Imao je starije sestre Izabelu (Osijek, 16. veljače 1817.) i Amaliu Elizabethu (Osijek, 28. travnja 1819.) te brata Sigismunda (Osijek, 27. siječnja 1825.).¹⁵

Emerich pl. Reisner bio je gradski zastupnik, utemeljitelj i prvi direktor Osječke štedionice, jedan od osnivača udruženja Casino,¹⁶ kao i glavni agent talijanskoga osiguravajućeg društva *Riunione Adriatic* iz Trsta. Na osječkom Glavnom trgu, na uglu današnjeg Trga Ante Starčevića i Županijske ulice, izgradio je 1867. zgradu, odnosno kuću u kojoj je prebivao.¹⁷ U kući je držao radnju *Zum goldenen Anker* (K zlatnom sidru) u kojoj je prodavao sve vrste alata, željeza i vage svih namjena. S Josipom Fösmayerom osnovao je 1856. u Gornjem gradu Prvu osječku tvornicu ognjila kao Cesarsko-kraljevsku privilegiranu tvornicu žigica. Tvornica je osnovana samo 23 godine nakon pojave prve žigice u svijetu,¹⁸ a u to je doba bila jedina te vrste ne samo u Kraljevini Hrvatskoj, Dalmaciji i Slavoniji, već i u cijeloj južnoj Europi.¹⁹ Tri godine poslije, 1859., Josip Fösmayer istupio je svojim udjelom iz tvornice pa ju je Emerich pl. Reisner nadalje vodio samostalno.²⁰ Uspjesi mehanizacije tvornice, odnosno uporabe prvih poma-

gala, započete 1873. bili su vidljivi nakon tri godine, 1876. Prvi strojevi za proizvodnju kutija postavljeni su 1880.²¹

Emerich pl. Reisner oženio je Mariju Mergenthaller (Osijek, 12. siječnja 1833. – Osijek, 25. listopada 1917.)²² iz ugledne osječke obitelji Adama I. Mergenthallera i Theresie Mergenthaller, rođene Auer, s kojom je u braku dobio kćer Adelu pl. Reisner (Novi Sad, 1854. – Osijek, 11. rujna 1945.) te sinove Adama pl. Reisnera (Osijek, 22. prosinca 1855. – Osijek, 13. svibnja 1939.) i Viktora pl. Reisnera (Osijek, 21. studenog 1860. – Berlin, 1. lipnja 1919.).²³

Najstarije dijete Emericha pl. Reisnera, Adela pl. Reisner udala se za inženjera i zemljoposjednika Josipa II. pl. Knoblocha (27. veljače 1847. – 18. prosinca 1895.), pri čemu su u braku dobili četiri sina: Ericha (Beč, 1879. – Osijek, 1954.), Alfreda (Beč, ožujak 1881. – Osijek, 18. rujna 1884.), Otona (Osijek, 27. kolovoza 1884. – Osijek, 1. siječnja 1952.) i Cornela (Osijek, 7. siječnja 1887. – 29. lipnja 1912.).²⁴ Svi spomenuti članovi obitelji Adele pl. Knobloch sahranjeni su u obiteljskoj grobnici Reisner na Groblju sv. Ane.²⁵

Poznatiji od sinova Emericha pl. Reisnera, Adam pl. Reisner bio je industrijalac, dugogodišnji vlasnik i voditelj Tvornice žigica u Osijeku. Bio je aktivan u životu grada Osijeka kao gradski zastupnik i dogradonačelnik, član i vijećnik Trgovačko-obrtničke komore za Slavoniju koji se zalagao za prometni i industrijski razvoj Osijeka. Kao jedan od utemeljitelja Hrvatskog sokola, njegovo aktivno djelovanje zabilježeno je i u povijesti razvoja osječkog sporta. Osnovno obrazovanje završio je u rodnom Osijeku, nižu realnu gimnaziju pohađao je u Pečuhu i Šopronju, dok je trgovačku akademiju završio u Budimpešti.²⁶ Godine 1885. od oca Emericha pl. Reisnera preuzeo je vođenje tvornice. Kupnjom vlastitoga generatora 1905. u tvornicu je uvedena električna energija. Elektromotori su zamijenili ručni pogon i parne strojeve. Godine 1906., u doba obilježavanja pedesete obljetnice rada, tvornica je zapošljavala oko 400 osoba, a tadašnja proizvodnja iznosila je oko 12.000 sanduka, po 5.000 kutija žigica u svakom. Tvornica je postala poznata diljem Europe, žigice su se prodavale na području cijele Austro-Ugarske te su se izvozile u

12 Grubišić, Ante. Spašavanje kulturne baštine tijekom Drugoga svjetskog rata i poraća na osječkom području. // *Povijest u nastavi* 33(2022), str. 270.

13 Isto, str. 270–271.

14 Osmrtica Emericha Reisnera (Zbirka osmrtnica, MSO-173786); Zavičajnici grada Osijeka: 1901.–1946. / priredili Stjepan Sršan i Vilim Matić. Osijek: Državni arhiv, 2003. Str. 672; Živaković-Kerže, Zlata. Utjecaj obitelji Reisner, Gillming, Blau i Hengl na gospodarski i kulturni razvoj grada Osijeka. // *Godišnjak Njemačke Narodnosne zajednice = VDG Jahrbuch* 1998, str. 12.

15 Đidara, Petar. Osječke porodice Reisner – Raizner. // *Glasnik arhiva Slavonije i Baranje* 11(2011), str. 153–154.

16 Isto, str. 158.

17 Živaković-Kerže, Zlata. Urbanizacija i promet grada Osijeka na prijelazu stoljeća (1868.–1918.). Osijek: Društvo za hrvatsku povjesnicu Osijek, 1996. Str. 27.

18 Tvornica žigica Drava Osijek. Osijek: Tvornica žigica „Drava“, 1978., str. 14.

19 Živaković-Kerže, Zlata. Nav. dj., 1998., str. 12; Živaković-Kerže, Zlata. S tradicionalnih na nove puteve: trgovina, obrt, industrija i bankarske ustanove grada Osijeka na prijelazu stoljeća od godine 1868. do 1918. Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje; Osijek: Društvo za hrvatsku povjesnicu, 1999. Str. 89.

20 Đidara, Petar. Nav. dj., str. 158.

21 Živaković-Kerže, Zlata. Nav. dj., 1998., str. 12; Živaković-Kerže, Zlata. Nav. dj., 1999., str. 89.

22 Đidara, Petar. Nav. dj., str. 153.

23 Zavičajnici grada Osijeka, str. 396, 672; Živaković-Kerže, Zlata. Nav. dj., 1998., str. 14.

24 Zavičajnici grada Osijeka, str. 396; Groblje sv. Ane – obiteljska grobnica Reisner; osmrtnica Cornela Knoblocha (Zbirka osmrtnica, MSO-177309).

25 Treći sin Adele pl. Knobloch, rođene pl. Reisner, osječki veleposjednik Oton Knobloch oženio je u Osijeku 1914. Helenu (Hellu) pl. Janković (1890. – 17. srpnja 1963.), s kojom je dobio sinove Kristijana Josipa (Osijek, 29. listopada 1914. – Zagreb, 20. kolovoza 1992.) i Ivana Kapistrana (Čepin, 13. srpnja 1919. – Zagreb, 1990.). Kristijan pl. Knobloch oženio je Nedu Kurtagić (1934. – Zagreb, 15. travnja 2023.). Ivan Kapistran pl. Knobloch oženio je u Samoboru 29. rujna 1942. Nataliju Kiepach (Samobor, 25. siječnja 1922. – Samobor, 29. lipnja 1997.), s kojom je dobio sina Krstu (19. lipnja 1943. – Samobor, 17. srpnja 2022.). Krsto pl. Knobloch oženio je liječnicu Vesnu Varlaj-Knobloch (1949.) s kojom je dobio kćer, gastroenterologinju Miu Knobloch (1991.).

U Muzej Slavonije pristigla je 2024. donacija obiteljske knjižnice ovog dijela obitelji, odnosno Mie Knobloch (Ur. br. 2158-1-10/24-54), u kojoj, unutar molitvenika pronalazimo neknjižnu građu brojnih članova šire obitelji. (Zavičajnici grada Osijeka, str. 396; Gradska groblja Zagreb. URL: <https://www.gradskagroblja.hr/> (2024-02-07); Grad Samobor. URL: <https://www.samobor.hr/komunalno/groblja-p407> (2024-08-01); rukopisna genealogija Krste Knoblocha, Odjel umjetničkog obrta Muzeja Slavonije.)

26 Đidara, Petar. Nav. dj., str. 158–159.

Tursku, Egipat i na Bliski Istok.²⁷ Adam pl. Reisner bio je na čelu tvornice do 1909. kada je tvornica pretvorena u dioničko društvo te započinje djelovati pod imenom *Tvornica žigica „Drava“* d.d. Adam pl. Reisner ostao je najveći dioničar tvornice s ukupno 52 % dionica, što mu je omogućilo obavljanje funkcije predsjednika ravnateljskog vijeća tvornice, koju je obavljao sve do umirovljenja 1919.²⁸ Zbog nadolazeće ekonomske krize, Adam pl. Reisner svoj je dio dionica 1929. prodao Švedskom trustu za proizvodnju žigica (STAB).²⁹ Nakon Drugoga svjetskog rata, temeljem dekreta Gradskog narodnooslobodilačkog odbora za grad Osijek, Odjel industrije br. 1227/IV od 24. svibnja 1945., a na osnovu Okružnice Odjela narodnog gospodarstva Zemaljskoga antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH) od 26. listopada 1944. pod br. 2283, tvornica je bila privremeno stavljena pod prinudnu upravu, na čelu s inženjerom Borisom Čenčikovskim. Odlukom Kotarskoga narodnog suda u Osijeku III/R br. 539/45 od 14. rujna 1945. izvršena je konfiskacija tvornice i ona je postala vlasništvo Federativne Narodne Republike Jugoslavije (FNRJ).³⁰ Tvornica nadalje nastavlja s radom pod nazivom na četirima jezicima: hrvatskom – *Tvornica žigica „Drava“*, srpskom – *Fabrika šibica „Drava“*, slovenskom – *Tovarna vžigalic „Drava“*, makedonskom – *Fabrika za kibrit „Drava“*, sa sjedištem u Osijeku.³¹ Privatizacija tvornice provedena je 1993., a proizvodnja je ugašena 2004.³²

O važnosti obitelji Reisner, posebice Adama pl. Resinera, za grad Osijek i razvoj osječke industrije svjedoči i postojanje ulice koja nosi njihovo ime. Upravo je jedna od ulica koje okružuju kompleks u kojem se nalazila tvornica šibica, tzv. *Šibicara*, 1904. nazvana po njihovim vlasnicima – Reisnerova ulica.³³

Adam pl. Reisner oženio je Marijanu Pfeiffer (r. 1862.), pri čemu su u braku dobili troje djece: kćer Elizabetu (Elsu) (Osijek, 1885. – Dallas, 3. svibnja 1964.) te sinove Gustava (Osijek, 5. svibnja 1887. – 28. listopada 1962.) i Ernesta (Osijek, 30. srpnja 1888. – Zagreb, 18. listopada 1915.).³⁴

Najstarije dijete Adama pl. Reisnera, Elizabeta se udala za Amona baruna Rukavinu (Belec, 9. srpnja 1877. – 16. lipnja 1948.), a u braku su dobili troje djece: kćer Nadu (r. 1905.), sina Alfreda (1906.–1967.) i sina Tassila (1908.–1961.).³⁵

27 Tvornica žigica Drava Osijek, str. 16–18.

28 Živaković-Kerže, Zlata. Nav. dj., 1999., str. 89–90; Đidara, Petar. Nav. dj., str. 159.

29 Živaković-Kerže, Zlata. Nav. dj., 1998., str. 14.

30 HR-DAOS-229. „Drava“ d.d. Osijek [1882.–1944.] 1945.–2003. 6.1.2. Konfiskacija, 1945.–1948.

31 HR-DAOS-229. „Drava“ d.d. Osijek [1882.–1944.] 1945.–2003. 2. Registracije i promjene statusa, 1909.–2003.

32 Tvornica žigica Drava. // Hrvatska tehnička enciklopedija, 2022. URL: <https://tehnika.lzmk.hr/drava-tvornica-zigica-osijek/> (2024-05-20).

33 Riječ je o ulici koja je nastala krajem 19. stoljeća te se postupno širila. Dotadašnja bezimena ulica dobila je 1904. naziv *Reisnerova ulica* te je taj naziv nosila do 1946. kada se naziv mijenja u *Ulica Rade Končara*. Godine 1993. ulici je vraćen stari naziv po zaslužnoj osječkoj obitelji i vlasnicima tvornice šibica Reisner. (Ulice i trgovi grada Osijeka: povijesni pregled / Stjepan Sršan. Osijek: Državni arhiv, 2001. Str. 64–65.)

34 Osmrtnica Ernesta Resinera (Zbirka osmrtnica, MSO-177321), osmrtnica Elizabete Rukavine (Zbirka osmrtnica, MSO-185682); Zavičajnici grada Osijeka, str. 672; Ukop Osijek. URL: <https://ukop-osijek.hr/> (2024-07-22).

35 Gradska groblja Zagreb. URL: <https://www.gradskagroblja.hr/> (2024-07-31); rukopisna genealogija Krste Knoblocha, Odjel umjetničkog obrta Muzeja Slavonije. Nada barunica Rukavina udala se za Aleksandra Šmita. Alfred barun Rukavina oženio je Francisku groficu Clary, s kojom je u braku dobio troje djece: sina Huberta (r. 1949.),

Gustav pl. Reisner, srednje dijete Adama pl. Reisnera, nije imao potomaka.

Najmlađe dijete Adama pl. Reisnera, pravnik i državni činovnik Ernst pl. Reisner 16. kolovoza 1913. u Zagrebu je oženio Irenu Sabljak, s kojom je imao dvoje djece: sina Gašpara pl. Resinera (Zagreb, 21. veljače 1915. – 2002.) i kćer Mariju Ružu pl. Reisner (rođenu nakon očeve smrti, 1916.–1992.).³⁶

Najmlađe dijete Emericha pl. Reisnera, drugorođeni sin Viktor bio je predodređen za vojnu karijeru. Kao mladi poručnik Victor je sudjelovao u austrijskoj okupaciji Bosne 1878., no zbog ranjavanja je napustio vojnu službu. Nakon kratkotrajne vojničke karijere postao je pripadnik osječke zlatne mladeži te stekao bečarski nadimak *Vici*. Viktor je bio naklonjen biskupu Josipu Jurju Strossmayeru i hrvatski domoljub te se nije slagao s ocem koji je bio naklonjen Austro-Ugarskoj Monarhiji. Pretpostavlja se da je zato rano, oko 1885., iselio iz Hrvatske.³⁷ Nastanio se u Berlinu nakon ženidbe 1890. s Franziskom Kloß, s kojom nije imao djece. U vezi s Idom Auguste Stenke 1909. dobio je izvanbračnog sina Zvonimira pl. Resinera.³⁸ U Berlinu se ozbiljnije posvetio pisanju kao književnik, novinar, novinski urednik i prevoditelj, a pisao je većinom prozu. Treba spomenuti romane *Juraj Dragutinović*, *Heißer Boden*, *Mama Leichtsinn* i *Ein angenehmes Erbe* te zbirke zavičajnih pripovijetki *Mein Herrenrecht* i *Slavonische Dorfgeschichten*, a zabilježene su i njegove tri drame: *Feudalherren*, *Rittmeister Hartring* i *Komödianten-Ehe*.³⁹ U njegovim se djelima očituje snažna povezanost s rodnim krajem, Slavonijom.

U dostupnim osječkim adresarima i telefonskim imenicima iz prve polovice 20. stoljeća zabilježeni su sljedeći članovi obitelji Reisner: veleposjednica Adela sa sinovima Erichom i Otonom Knoblochom (Kapucinska ul.) te njezin otac, industrijalac Adam, i brat veleposjednik Gustav pl. Reisner (Jägerova ul.).⁴⁰ Dakle, otac i sin, Adam i Gustav pl. Reisner živjeli su na istoj adresi.

Prateći izgradnju te političko i gospodarsko značenje osječkoga Gornjeg grada, Adam pl. Reisner dao je izgraditi stambenu zgradu u današnjoj Jägerovoj ulici br. 16, kada je taj dio predstavljao periferiju Osijeka.⁴¹ Obiteljska vila Reisner reprezentativna je obiteljska, visokoprizemna kuća građena u stilu secesije, jedna od najstarijih takvih kuća u Osijeku. Pre-

kćer Margaretu (r. 1951.) te sina Georga (r. 1952.). Rukopisna genealogija Krste Knoblocha, Odjel umjetničkog obrta Muzeja Slavonije.

36 Zavičajnici grada Osijeka, str. 672; rukopisna genealogija Krste Knoblocha, Odjel umjetničkog obrta Muzeja Slavonije.

37 Živaković-Kerže, Zlata. Nav. dj., 1998., str. 12.

38 Đidara, Petar. Nav. dj., str. 160.

39 Novak, Sonja; Jug, Stephanie. Jezične posebnosti književnih djela Victora von Reisnera i Alexandra Rosenfelda Roda Rode, slavonkih pisaca na njemačkom jeziku. // Ugledni Nijemci, Austrijanci i Židovi u javnom životu Osijeka tijekom povijesti: zbornik radova sa znanstveno-stručnoga skupa u sklopu projekta IP-PRAVOS-20, Osijek, 3. lipnja 2022. / urednici Ljubica Kordić, Dubravka Papa, Željko Rišner. Osijek: Pravni fakultet, 2022. Str. 122.

40 Pentov Adresar slob. i kr. grada Osijeka 1929. / uredio Viktor Pentz. Osijek: tisak Gradanske tiskare, 1929. Str. 271, 374; Adresar slob. i kr. grada Osijeka sa popisom privrednika po strukama / uredili Stjepan S. Frauenheim i Miroslav L. Friedmann. Osijek: tisak Štamparije Friedmann, 1937. Str. 136, 231; Telefonski imenik 1941.: za područje telefonske centrale u Osijeku. Zagreb: tisak Narodne tiskare, 1941. Str. 10, 14.

41 Živaković-Kerže, Zlata. Nav. dj., 1998., str. 15.

ma brojci vidljivoj na jednom kružnom dekorativnom detalju na bočnoj fasadi, kuća je sagrađena 1893.⁴² Nakon smrti oca Adama 1939. u obiteljskoj kući nastavlja živjeti sin Gustav pl. Reisner.⁴³ Godine 1945. Gustav gubi pravo raspolaganja obiteljskom kućom, odnosno vila Reisner zbog konfiskacije prelazi u vlasništvo države te se koristi za dječji vrtić: „Napominjemo, da je u interesu samoga grada, da se ovi vanredno vrijedni umjet. predmeti sačuvaju za državni muzej, jer se bivša Reiznerova kuća mora sva isprazniti, a u nju dolazi dječje obdanište.“⁴⁴ Danas je to Dječji vrtić Vedri dani, jedan od podcentara Dječjeg vrtića Osijek, u vlasništvu Grada Osijeka.⁴⁵ U sklopu Generalnoga urbanističkog plana grada Osijeka,⁴⁶ obiteljska vila Reisner proglašena je nepokretnim kulturnim dobrom.

Kao veleposjednik, Gustav pl. Reisner nije ostao samo bez obiteljske kuće, već i bez veleposjeda, odnosno raspoložive zemlje u katastarskoj općini Laslovo.⁴⁷

KNJIŽNICA OBITELJI REISNER

U skladu s Odlukom Nacionalnoga komiteta narodnog oslobođenja Jugoslavije o zaštiti i čuvanju kulturnih spomenika i starina (od 20. veljače 1945.) i Zakonom o pribiranju, čuvanju i raspodjeli knjiga i drugih kulturnoznanstvenih i umjetničkih predmeta, koji su postala državna svojina (od 24. svibnja 1945.),⁴⁸ a na temelju odluke pod br. 3550/652/VII Oblasnoga narodnooslobodilačkog odbora (NOO) za Slavoniju, odnosno njegova Prosvjetnog odjela, od 6. lipnja 1945., Muzej je Okružnoj upravi narodnih dobara dostavio „Popis knjiga, baroknog namještaja i predmeta umjetnog obrta i umjetnina“ preuzetih iz obiteljske vile Gustava Reisnera.⁴⁹ Riječ je o knjižničnoj građi preuzetoj u dva navrata: 11. lipnja 1945. preuzeto je 367 svezaka knjiga, a 16. srpnja 1945. još 154 sveska knjiga, ukupno 521 svezak.

Dakle, uz kulturnoumjetničke predmete iz vile obitelji Reisner, u Muzej su dostavljene i knjige.

Naime, s dolaskom knjižničara 1943., u Muzeju započinje stručna obrada knjižnične građe.⁵⁰ Iste se godine za novu građu, pristiglu darom ili otkupom, otvara Imovnik knjiga, odnosno od 1949. Knjiga ulaska. Kako su knjige iz obiteljske

knjižnice Reisner dospjele u Muzej konfiskacijom, nisu upisane u Imovnik knjiga. Zbog ogromnog priliva konfiscirane knjižnične građe i nemogućnosti brze obrade, pretpostavljamo da su se izrađivali popisi građe, pri čemu su knjige dobivale rukopisnu oznaku, odnosno označene su prvim slovom prezimena prethodnog vlasnika. Značajnije su knjige uključene u fond knjižnice Muzeja, odnosno ulagane su na police po strukama i poslije katalogizirane te uvrštene u knjižnični kartični katalog.⁵¹ Ostala knjižnična građa pohranjena je u kutije s već spomenutom dodanom rukopisnom oznakom, odnosno prvim slovom prezimena prethodnog vlasnika na svakom pojedinom svesku. Tako smo knjige iz obiteljske knjižnice Reisner donedavno mogli odgonetnuti samo prema rukopisnoj oznaci *R* na knjigama te ponekom vlastoručnom potpisu Gustava pl. Resinera ili nekoga drugog člana obitelji Reisner. Tek je u sklopu procesa skeniranja dokumentarne građe sačuvane u Dokumentarnoj zbirci Povijesnog odjela Muzeja Slavonije 2023. i 2024., potaknutog pilot-projektom utvrđivanja podrijetla muzejske građe oduzete tijekom i nakon Drugoga svjetskog rata,⁵² cjelokupna dokumentacija vezana uz konfiskaciju postala dostupnija stručnim djelatnicima Muzeja. Na temelju navedene dokumentacije možemo sa sigurnošću govoriti o konfiskaciji knjižnice Reisner. U ovom radu riječ je o knjižničnoj građi iz obiteljske knjižnice Reisner koja je dugi niz godina bila pohranjena u kutijama u spremištu. Inventarizacija takvih fondova započela je nakon velike selidbe muzejske knjižnice 2017.

ANALIZA FONDA KNJIŽNICE REISNER

Od 521 sveska s popisa knjiga preuzetih 1945. iz obiteljske kuće Gustava Reisnera njih 231 pohranjeno je u kutijama. Riječ je o 226 svezaka monografskih publikacija te 5 svezaka periodike. Svaki svezak na omotu, predlistu ili naslovnoj stranici sadrži spomenutu rukopisnu oznaku *R*. Na određenim svescima, njih ukupno 68, uz već spomenutu rukopisnu oznaku *R*, pronalazimo i vlastoručne ili tiskane ex librise članova obitelji Resiner. Tako prevladavaju rukopisni ex librisi Gustava pl. Resinera, odnosno na 36 svezaka nalaze se njegovi potpisi u različitim varijantama: *Gustav Reisner*; *Gustav von Reisner*; *Gusti*, istovremeno *Gusti* i *Gustav Reisner*, *G. Reisner*, *G. pl. Reisner*. Nadalje, pronalazimo 25 svezaka s općenitim rukopisnim ex librisom *Reisner*, 6 svezaka s rukopisnim ili tiskanom ex librisom Adama pl. Resinera, oca Gustava pl. Reisnera, u različitim varijantama: *Adam von Resiner*, *Adam*, *A. Reisner*, kao i 1 svezak s rukopisnim ex librisom kćeri Adama

42 Stojčić, Tihomir. Obiteljska vila Reisner: biseri osječke secesije (10). // Glas Slavonije 33, 9549 (utorak, 1. 6. 1976.), str. 16.

43 Telefonski imenik 1941., str. 14.

44 Dokumentarna zbirka Povijesnog odjela Muzeja Slavonije, KOMZA, 19. 7. 1945., br. 132–145.

45 Dječji vrtić Vedri dani. URL: <https://vrticiosijek.hr/djecji-vrtic-vedri-dani/> (2024-08-08); Republika Hrvatska, Državna geodetska uprava, Područni ured za katastar Osijek. Posjedovni list: 23730.

46 Odluka o donošenju Generalnoga urbanističkog plana grada Osijeka. // Službeni glasnik Grada Osijeka 5(2006), str. 10.

47 Balta, Ivan. Kolonizacija istočne Hrvatske u Drugom svjetskom ratu. // Časopis za suvremenu povijest 33(2001), br. 2, str. 402, 404.

48 Dokumentarna zbirka Povijesnog odjela Muzeja Slavonije, KOMZA, 21. 7. 1945., br. 3681-1945.

49 Dokumentarna zbirka Povijesnog odjela Muzeja Slavonije, KOMZA, 23. 7. 1945., br. 75-1945.

50 Podatke o knjižničnoj građi dospjeloj u Muzej do toga doba treba tražiti u Dokumentarnoj zbirci Povijesnog odjela Muzeja Slavonije. Vidi: Vinaj, Marina; Knežević Križić, Ivana. Počeci organiziranoga knjižničnog djelovanja u Muzeju Slavonije kroz dokumentaciju čuvara Vjekoslava Celestina. // Osječki zbornik 35(2019), str. 107–116.

51 Primjerice, svezak s Popisa knjiga preuzetih iz obiteljske vile Gustava Reisnera 11. lipnja 1945., pod rednim brojem 9 – *Aleksije Jelačić: Seljački pokret u Hrvatskoj i Slavoniji 1848/9, Zagreb 1925.*, s rukopisnom oznakom *R* – uvršten je u fond knjižnice Muzeja i dostupan u kartičnom katalogu pod signaturom MSO 5737. Nadalje, svezak s Popisa knjiga pod rednim brojem 142 – *Peter Altenberg: Semmering 1912, Berlin 1913.* – dostupan je u fondu knjižnice Muzeja pod signaturom MSO 7084, a riječ je o svesku koji na naslovnici sadrži ex libris *Gustav Reisner*.

52 Predstavljene rezultati prve godine istraživanja pilot-projekta utvrđivanja podrijetla muzejske građe oduzete tijekom i nakon Drugoga svjetskog rata, 2024. URL: <https://min-kulture.gov.hr/vijesti-8/predstavljene-rezultati-prve-godine-istrazivanja-pilot-projekta-utvrđivanja-podrijetla-muzejske-gradje-oduzete-tijekom-i-nakon-drugog-svjetskog-rata/25846> (2024-08-01).

pl. Reisnera, odnosno sestre Gustava pl. Resinera – Elizabete (Else) barunice Rukavina: *Elisabeth Bar. Rukavina*.

S obzirom na stručnu knjižničnu obradu građe, formalnu i sadržajnu, koja uključuje univerzalnu decimalnu klasifikaciju, sveske iz knjižnice Reisner možemo razvrstati u svih 9 postojećih skupina. Najzastupljenija je 8. skupina, odnosno *Jezič. Lingvistika. Književnost* (107 svezaka).

Dakle, od 107 svezaka, koliko ih obuhvaća 8. skupina, na jezik i lingvistiku odnose se 4 sveska, dok su svi ostali, njih 103, iz područja različitih književnosti: njemačka književnost (uključujući austrijsku i švicarsku književnost njemačkoga jezičnog izričaja) (61), engleska književnost (uključujući irsku i američku) (18), francuska književnost (8), danska književnost (4), indijska književnost (4), ruska književnost (3), iza kojih slijede književnosti zastupljene s po jednim sveskom: švedska književnost, talijanska književnost, poljska i češka književnost.

U skladu s prevladavajućom knjižničnom građom, možemo izdvojiti autore njemačke književnosti, kao što su Lou Andreas-Salome,⁵³ Börries barun Münchhausen,⁵⁴ Johann Wolfgang Goethe,⁵⁵ Gotthold Ephraim Lessing,⁵⁶ Bernhard Kellermann,⁵⁷ Klabund,⁵⁸ Heinrich von Kleist,⁵⁹ Thomas Mann⁶⁰ ili Erich Maria Remarque.⁶¹

Slijedi 9. skupina, odnosno *Geografija. Biografija. Povijest* sa 33 sveska, zatim 1. skupina *Filozofija. Psihologija* (25), 2. skupina *Religija. Teologija* (18), 3. skupina *Društvene znanosti* (16), 6. skupina *Primijenjene znanosti. Medicina. Tehnika*

i tehnologija (15), 7. skupina *Umjetnost. Razonoda. Sport* (7), 0. skupina *Znanost i znanje* (2) te 5. skupina *Matematika. Prirodne znanosti* (1).

Primjerice, iz 9. skupine možemo izdvojiti biografije o austrijskom caru i hrvatsko-ugarskom kralju, odnosno caru i kralju Austro-Ugarske Monarhije Franji Josipu I.,⁶² austro-ugarskom prijestolonasljedniku Franji Ferdinandu,⁶³ vojvotkinji Lucreziji Borgia,⁶⁴ grafologu Rafaelu Schermannu⁶⁵ ili Leonardu da Vinciju,⁶⁶ turističke vodiče o Parizu,⁶⁷ Dresdenu,⁶⁸ Berlinu,⁶⁹ Beču,⁷⁰ Firenzi,⁷¹ Napulju,⁷² Budimpešti⁷³ ili Dubrovniku,⁷⁴ kao i svezak o mađarskim izborima povjesničara Roberta Williama Seton-Watsona⁷⁵ s u uvez utisnutim imenom i prezimenom Adama pl. Reisnera.

Iz 1. skupine ističe se svezak austrijskog filozofa Otta Weiningera pod nazivom *Spol i karakter*⁷⁶ te svesci američkog predavača filozofije i psihologije Waltera Boughtona Pitkina.⁷⁷ Nadalje, iz 2. skupine možemo izdvojiti Bibliju, odnosno Sveto pismo⁷⁸ te enciklike.⁷⁹

Od ostalih skupina posebno se ističe 6. skupina. Primjerice, uz sveske agronoma Guida Kraffta⁸⁰ o poljoprivredi, uzgoju biljaka i životinja, s rukopisnim potpisom veleposjednika Gustava pl. Reisnera, treba istaknuti i svezak pod nazivom *Službeni vodič i katalog Međunarodne izložbe lova*.⁸¹ Izložba je održana u Berlinu od 3. do 21. studenoga 1937., a unutar sveska sačuvana je numerirana ulaznica (s brojem 131.885) sa same, vrlo posjećene izložbe, kao i izrezak iz osječkih novina *Hrvatski list* u kojem je još za vrijeme trajanja izložbe,

53 Lou Andreas-Salomé, njemačka književnica (St. Peterburg, 12. 2. 1861. – Göttingen, 5. 2. 1937.). Pisala je romane, novele, eseje i studije. (Andreas-Salomé, Lou. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/andreas-salome-lou> (2024-02-27).

54 Börries barun Münchhausen (Hildesheim, 20. 3. 1874. – Hildesheim, 16. 3. 1945.), njemački književnik, jedan od najvažnijih njemačkih pjesnika balada. (Münchhausen, Börries Freiherr von. // Deutsche Biographie. URL: <https://www.deutsche-biographie.de/sfz67011.html> (2024-02-26).

55 Johann Wolfgang Goethe (Frankfurt na Majni, 28. 8. 1749. – Weimar, 22. 3. 1832.), njemački književnik i mislilac. (Goethe, Johann Wolfgang. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/goethe-johann-wolfgang> (2024-02-29).

56 Gotthold Ephraim Lessing (Kamenz, 22. 1. 1729. – Braunschweig, 15. 2. 1781.), njemački književnik, erudit, prosvjetitelj. (Lessing, Gotthold Ephraim. // Hrvatski obiteljski leksikon. Mrežno izdanje, 2005. URL: <https://hol.lzmk.hr/clanak/lessing-gotthold-ephraim> (2024-02-29).

57 Bernhard Kellermann (Fürth, 4. 3. 1879. – Klein-Glienicke kraj Potsdama, 17. 10. 1951.), njemački književnik. (Kellermann, Bernhard. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/kellermann-bernhard> (2024-02-29).

58 Klabund (pravim imenom Alfred Henschke), njemački pripovjedač i pjesnik (Crossen na Odri, 4. 11. 1891. – Davos, Švicarska, 14. 8. 1928.). (Klabund. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/klabund> (2024-02-29).

59 Heinrich von Kleist (Frankfurt na Odri, 18. 10. 1777. – Klein Wannsee, kraj Berlina, 21. 11. 1811.), njemački dramatičar i pripovjedač. (Kleist, Heinrich von. // Proleksis enciklopedija. Mrežno izdanje, 2015. URL: <https://proleksis.lzmk.hr/31367/> (2024-02-23).

60 Thomas Mann (Lübeck, 6. 6. 1875. – Kilchberg kraj Züricha, 12. 8. 1955.), njemački književnik. Prozaik, esejist i kritičar, jedan od najznačajnijih njemačkih autora 20. stoljeća, snažno je utjecao na njemačku, ali i sveukupnu europsku književnost. Dobitnik je Nobelove nagrade za književnost 1929. (Mann, Thomas. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/mann-thomas> (2024-03-06).

61 Erich Maria Remarque (pravim imenom E. Paul Remark) (Osnabrück, 22. 6. 1898. – Locarno, Švicarska, 25. 9. 1970.), njemački književnik. Pacifist koji je istupao protiv nacizma. Njegove su knjige 1933. u Njemačkoj bile javno spaljene, a njemu oduzeto njemačko državljanstvo; od 1939. u SAD-u. (Remarque, Erich Maria. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/remarque-erich-maria> (2024-03-07).

62 Redlich, Joseph. Kaiser Franz Joseph von Österreich: eine Biographie. Berlin: Verlag für Kulturpolitik, 1929. (rkp. Reisner).

63 Franz Ferdinands Lebensroman: ein Dokument unserer Zeit. Stuttgart: Verlag Robert Lutz, 1919. (rkp. Reisner).

64 Gregorovius, Ferdinand. Lucrezia Borgia. Wien; Leipzig: Olten: Bernina-Verlag ges M.B.H., 1937.

65 Hayek, Max. Der Schriftendeuter Rafael Schermann. Leipzig; Wien; Zürich: E. P. Tal & Co. Verlag, 1921.

66 Sergejewitsch Mereschkowski, Dmitry. Leonardo da Vinci. Leipzig: Verlagsbuchhandlung Schulze & Co., 1912. (rkp. Reisner).

67 A travers Paris. Bielefeld und Leipzig: Velhagen & Klasing, 1897.

68 Dresden und Umgebung: Praktischer Reiseführer. Berlin: Albert Goldschmidt, 1914.–1915.

69 Berlin und Umgebung: praktische Reiseführer. Berlin: Verlag von Griebens Reiseführern, 1921/22.

70 Wien und Umgebung: ein Auswahl von Stadt und Landschaftsbildern. Wien: Verlag von Gerlach & Wiedling, s.a.

71 Florenz und Umgebung. Berlin: Grieben Verlag, 1938.

72 Neapel und Umgebung. Berlin: Verlag von Griebens Reiseführern, 1925.

73 Budapest und Umgebung. Berlin: Grieben Verlag, 1939.

74 Schmalix, A. Ragusa und Umgebung. München und Brixen: Kommissionverlag der Pressvereinsbuchhandlung, 1906.

75 Robert William Seton-Watson (1879.–1951.), povjesničar i pisac poznat po političkom aktivizmu za prava manjih naroda u srednjoj i istočnoj Europi. (New College, Oxford. URL: <https://www.new.ox.ac.uk/node/2602> (2024-03-05).

76 Weininger, Otto. Geschlecht und Charakter. Wien und Leipzig: Wilhelm Braumüller, 1908. (rkp. Gustav Reisner).

77 Pitkin, Walter. Das Leben beginnt mit Vierzig. Berlin: Vorhut Verlag Otto Schlegel, 1938.; Pitkin, Walter. Mehr Kraft für Dich. Berlin: Vorhut Verlag Otto Schlegel, 1938.

78 Die heilige Schrift des Alten Bundes: geschichtliche Bücher / nach dem Grundtext übersetzt von Paul Riessler. Mainz: Matthias Grünewald Verlag, 1928.–1929. (2 sv.); Die Heilige Schrift des Neuen Bundes. Mainz: Matthias Grünewald Verlag, 1926.

79 Die Enzyklika Leos XIII. „Rerum novarum“ über die Arbeiterfrage und Die Enzyklika Pius XI. „Quadragesimo anno“. Köln: Katholische Lat Verlag, 1931.; Die Enzykliken des H. Vaters Pius XI. Casti Connubii und Divini Illius Magistri über Ehe und Erziehung. Innsbruck; Wien; München: Tyrolia Verlag, 1936.

80 Guido Kraft (Beč, 15. 12. 1844. – Beč, 21. 2. 1907.), austrijski agronom. (Krafft, Guido. // Österreichisches Biographisches Lexikon. Mrežno izdanje, 2003.–2022. URL: https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_K/Krafft_Guido_1844_1907.xml (2024-07-05).

81 Amtlicher Führer und Katalog zur Internationalen Jagdtausstellung: Berlin 1937: 3. bis 21. November. Berlin: Verlagsbuchhandlung J. Neumann, 1937.

13. studenoga, objavljen članak o nagrađenom osječkom lovcu Edgaru Montini.⁸²

Kada govorimo o jeziku na kojem su objavljeni svesci, prevladava njemački jezik, što ne čudi s obzirom na podrijetlo obitelji Reisner. Dakle, najzastupljeniji su svesci na njemačkom jeziku (čak 217), zatim slijede svesci na engleskom (3) i francuskom jeziku (3), na hrvatskom (2)⁸³ te dvojezični na engleskom i francuskom (1).

Tako na njemačkom jeziku pronalazimo sveske Oscara Wildea,⁸⁴ Williama Shakespearea,⁸⁵ Georgea Bernarda Shawa,⁸⁶ Stendhala,⁸⁷ Leva Nikolajeviča Tolstoja⁸⁸ te Selme Lagerlöf.⁸⁹

S obzirom na mjesto izdanja, a u skladu s jezicima izdanja, prevladavaju svesci objavljeni u njemačkim gradovima (235):⁹⁰ Berlin (83), Leipzig (74), München (30), Stuttgart (25), Jena (7), Mainz (3), Dresden (2) i Köln (2), pri čemu su Bonn, Bielefeld, Hannover, Regensburg, Potsdam, Dresden, Heilbronn, Augsburg, Düsseldorf zastupljeni s po jednim sveskom. Slijede austrijski gradovi (57): Wien (50), Innsbruck (6), Klagenfurt (1), zatim švicarski gradovi: Zürich (13), Bern (5), Olten (1) i Basel (1). Gradovi zemalja drugih govornih područja manje su zastupljeni: Zagreb (3) i Šibenik (1), Prag (3), Pariz (2), Budimpešta (2), Antwerpen (1), London (1), Odžaci (1), Neudamm (Debno) (1), Brixen (1), Stockholm (1), Amsterdam (1), New York (1), Adyar (1).

Od pohranjenih svezaka možemo izdvojiti one objavljene u hrvatskim gradovima:

- Praktische Grammatik der kroatisch-srbischen Sprache / bearbeitet von Fr. Marn. 2. verbesserte Aufl. Agram: Verlag der Fr. Suppan's Kön. Universitäts-Buchhandlung, 1892. (rkp. G. pl. Reisner)
- Zakon od 21. lipnja 1895. ob ustroju gradskih obćinah u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji i provedbena naredba. Zagreb: Naklada Sveučilišne knjižare R. F. Auera, 1895.
- Grundlehre oder Programm der kroatischen republikanischen Bauernpartei (HRSS – Hrvatska republikanska se-

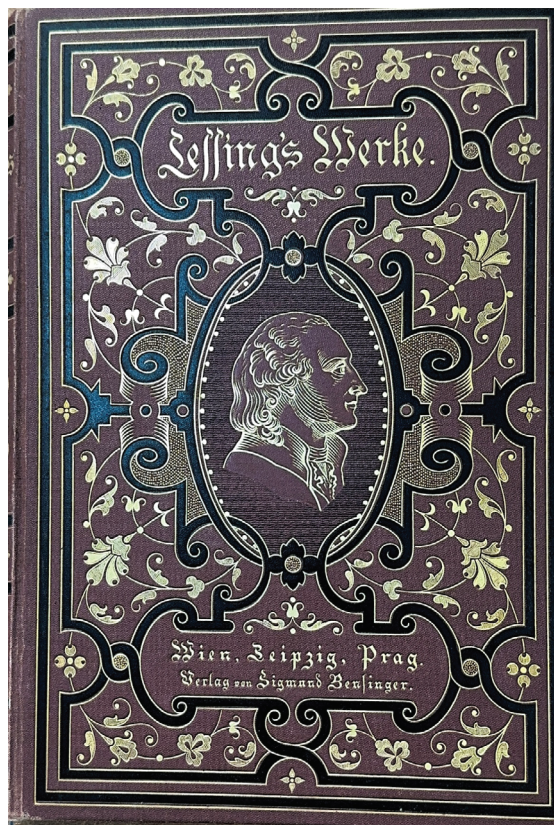
ljačka stranka). Zagreb: Hrvatska republikanska seljačka stranka, 1922.

- Korizmene propovijedi fra Vlade Bilobrka / obradio Mihajlo Stagnita. Šibenik: Miho Jerinić, 1939.

Zanimljivo je spomenuti kako se na popisu konfisciranih knjiga nalazi i više izdanja objavljenih u Hrvatskoj, posebno osječka izdanja ili izdanja Viktora pl. Reisnera, hrvatskoga književnika njemačkog podrijetla, objavljena u Berlinu početkom 20. stoljeća,⁹¹ a koja nismo pronašli pohranjene u kutijama, ali ni kao već postojeći dio fonda Odjela knjižnice zabilježeni u kartičnom katalogu.

Analizirana knjižnična građa Reisner obuhvaća vremensko razdoblje od 1860. do 1940. U razdoblju od 1860. do 1869. objavljen je 1 svezak, od 1870. do 1879. 6 svezaka, od 1890. do 1899. 7 svezaka, od 1900. do 1909. 15 svezaka, od 1910. do 1919. 25 svezaka, od 1920. do 1929. 71 svezak, od 1930. do 1939. 44 sveska, od 1940. do 1942. 7 svezaka, pri čemu je bez oznake godina 50 svezaka. Iz navedenih podataka vidljivo je kako je najviše svezaka, njih 71, objavljeno u vremenskom razdoblju od 1920. do 1929.

Najstariji svezak iz knjižnice Reisner je svezak objavljen 1864.: *Les chevaux du Sahara et les moeurs du desert* / E. Daumas. Paris: Michel Levy Freres, libraires editeurs, 1864. Posljednji tiskani svezak je iz 1942.: *Der Mythus des 20. Jahrhunderts* / Alfred Rosenberg. München: Hoheneischen Verlag, 1942.

Sl. 1 - iz knjižnice obitelji Reisner

82 Osječki lovac nagrađen u Berlinu. // Hrvatski list 18, 313(5907) (subota, 13. 11. 1937.), str. 13.

83 Na popisu preuzetih knjiga zabilježeno je 36 svezaka na hrvatskom jeziku.

84 Oscar Wilde (Dublin, 16. 10. 1854. – Pariz, 30. 11. 1900.), irsko-engleski književnik. (Wilde, Oscar. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/wilde-oscar> (2024-03-07).

85 William Shakespeare (Stratford-upon-Avon, kršten 26. 4. 1564. – Stratford-upon-Avon, 23. 4. 1616.), engleski dramatičar i pjesnik. (Shakespeare, William. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://enciklopedija.hr/clanak/shakespeare-william> (2024-03-07).

86 George Bernard Shaw (Dublin, 26. 6. 1856. – Ayot St. Lawrence, Hertfordshire, 2. 11. 1950.), irski dramatičar, kritičar i esejist. Dobio je Nobelovu nagradu za književnost 1925. (Shaw, George Bernard. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/shaw-george-bernard> (2024-03-06).

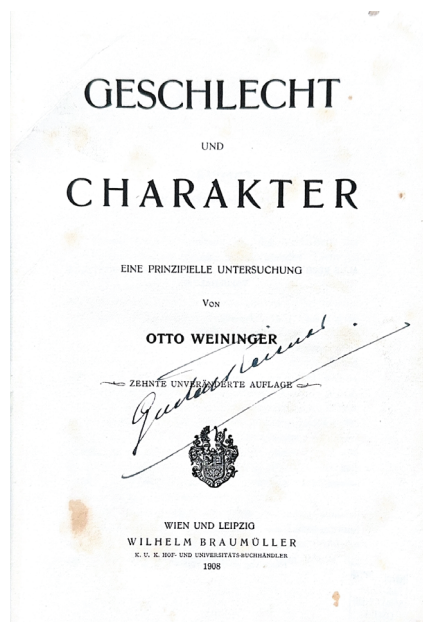
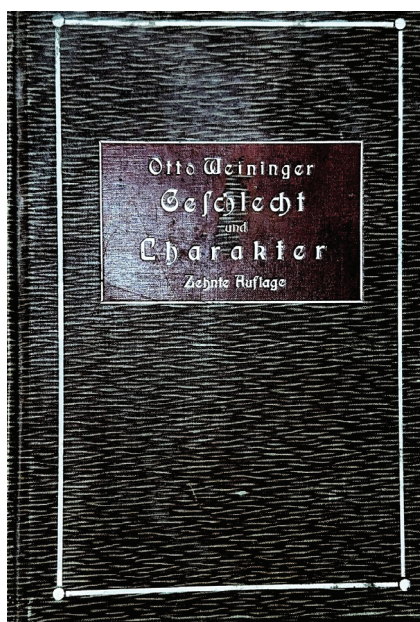
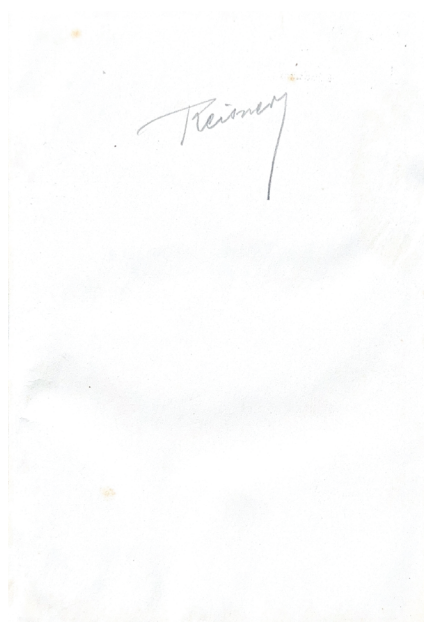
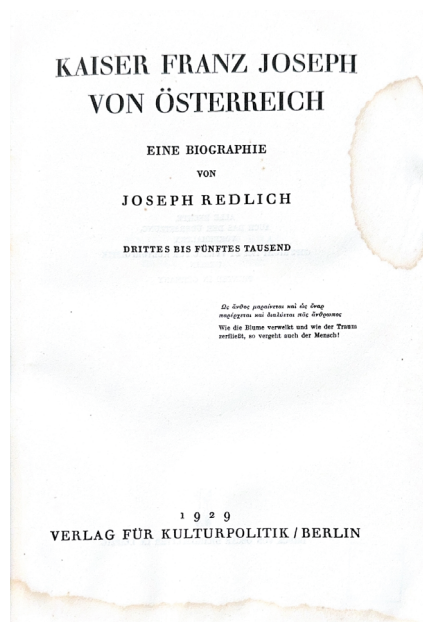
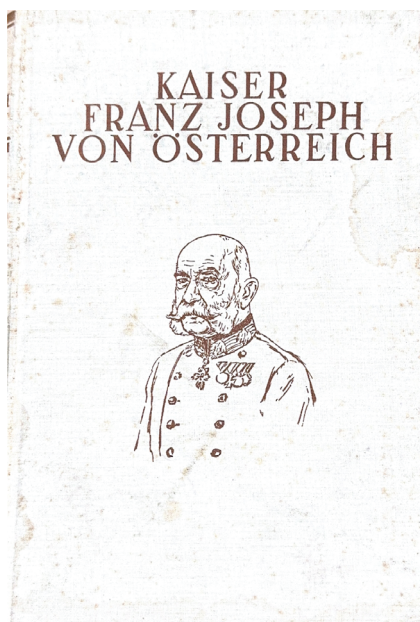
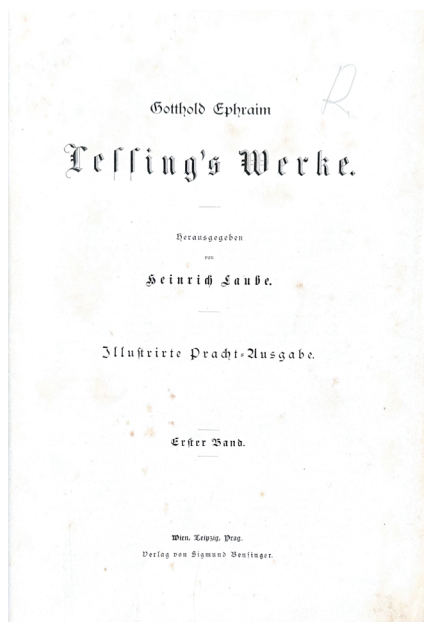
87 Stendhal (pravim imenom Marie-Henri Beyle) (Grenoble, 23. 1. 1783. – Pariz, 23. 3. 1842.), francuski književnik. (Stendhal. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/stendhal> (2024-02-28).

88 Lev Nikolajevič (Nikolaevič) Tolstoj (Jasna Poljana, Tulska gubernija, 9. 9. 1828. – postaja Astapovo Rjazanjske željeznice, 20. 11. 1910.), ruski romanopisac i dramatičar. (Tolstoj, Lev Nikolajevič. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/tolstoj-lev-nikolajevic> (2024-02-06).

89 Selma Lagerlöf (Märbacka, 20. 11. 1858. – Märbacka, 16. 3. 1940.), švedska književnica. Prva je žena dobitnica Nobelove nagrade za književnost 1909.; od 1914. prva žena članica Švedske akademije, tijela koje dodjeljuje spomenutu nagradu. (Lagerlöf, Selma. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/lagerlof-selma> (2024-02-08).

90 Brojni svesci imaju više mjesta izdanja, najčešće dva ili tri, te je zato broj mjesta izdanja mnogo veći od broja svezaka.

91 Romani *Heißer Boden* i *Mama Leichtsin*, kao i zavičajna pripovijetka *Slavonische Dorfgeschichten*.

Sl. 1a, 2, 2a, 2b, 3, 3a - iz knjižnice obitelji Reisner

OBITELJ SZINICZ

Stariji Osječani sjećaju se trgovine željeznom robom na početku Strossmayerove ulice. Godinama je zadržala svoj negdašnji izgled, kako izvana, tako i iznimnim drvenim interijerom.

Krajem 19. stoljeća otvorio je Franz Nuber (Novi Sad, 22. studenoga 1841. – Osijek, 4. studenoga 1884.) u osječkoj Dugoj ulici (današnja Strossmayerova br. 5) trgovinu željeza i poljskog oruđa i nekoliko skladišta robe i drva u Gornjem gradu.⁹²

⁹² Kerže-Živaković, Zlata. Karolus Franciscus Nuber (1872.–1935.). // Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice = VDG Jahrbuch 2001, str. 63.

Dana 16. srpnja 1909. trgovinu prodaje Ludwigu (Ljudevitu) Sziniczu iz Graza (Bodohegy, 11. lipnja 1866. – Osijek, 29. prosinca 1933.),⁹³ veletrgovcu, inšpektoru evangeličke crkvene općine u Osijeku, viceinšpektoru evangeličkog seniorata u Savskoj banovini, potpredsjedniku Slavonske agrarne štedione d.d., posjedniku ordena sv. Save IV. klase te članu osječke slobodnozidarske lože Budnost.⁹⁴ Oženio je 1938. Gizelu König (Radafalva, 1. kolovoza 1976. – Vrapče, 7. prosinca 1934.). U braku su dobili tri sina: Ljudevita

⁹³ Gruntovni uložak 1484. Vlastovnica DAOS.

⁹⁴ Osmrtnica Ljudevit Szinicz (Zbirka osmrtnica, MSO-174944); Ivanković, Grgur Marko. Zdanje namijenjeno slavnoj osječkoj veletrgovini Szinicz. URL: <https://www.pressreader.com/croatia/glas-slavonije-9yvl/20210913/281831466856828> (2024-08-14).

(Graz, 2. prosinca 1908.), Ladislava (Vladislava) (Osijek, 26. srpnja 1912.) i Lea (1916.–1998.).⁹⁵

Nakon Ludwigove smrti trgovinu nastavlja voditi najstariji sin Ljudevit, a nekretnine u Strossmayerovoj ulici podijeljene su, ravnopravno, na trojicu braće.⁹⁶

Ljudevit je 1938. oženio Stefaniju Speiser (Apatin, 22. prosinca 1916.), kćer Josipa i Rozine, rođene Mayer. U braku su dobili: Ludviga Wilhelma (Osijek, 17. svibnja 1939. – 2017),⁹⁷ Kristinu Gizelu (Osijek, 27. kolovoza 1941.), Gerharda Friedricha (Osijek, 14. prosinca 1942.) i Rudolfa Josefa (Osijek, 19. ožujka 1944).⁹⁸

Leo Szinicz oženio je 1939. Danicu (Tereziju Lici) Pinterović (20. travnja 1919. – Rijeka, 8. veljače 1962.; sahranjena u Osijeku), kćer poznatoga osječkog odvjetnika Milovana Pinterovića i Ane Marije Pinterović, rođene Schen. U braku su dobili Gerdu (1940.–1982.), Camillu (r. 1942.) i Ladislava (Lacija) (r. 1943.).⁹⁹

U Adresaru slob. i kr. grada Osijeka s popisom privrednika po strukama nalazimo:

„Szinicz Ladislav, trgovac željeza, Strossmayerova 5-3

Szinicz Leo, trgovac željeza, Strossmayerova ul. 5-3

Szinicz Ljudevit, gvoždjar, Strossmayerova 3“.¹⁰⁰

Omiljenu osječku trgovinu u kojoj se, uistinu, moglo nabaviti *sve potrebno* i koja je i nakon rata ostala *Sinicev dućan*, poslovala je na području cijele ondašnje države, redovito se oglašavajući u *Hrvatskome listu*, nudeći vjernim kupcima bogatu i raznovrsnu robu: „Veletrgovina željezom i željeznom robom Ljudevit Szinicz, Osijek I., Strossmayerova 3-5 Dobavlja sve potrebno trgovcu, seljaku, obrtniku, graditelju i razne praktične novosti za domaćicu ... Najbolje sortirano poduzeće ove struke u državi.“¹⁰¹

95 Zavičajnici grada Osijeka, str. 783.

96 Gruntovni uložak 1484. Vlastovnica HR-DAOS, GNO Referada narodne imovine Szinicz, Ljudevit (kut. 329).

97 Godine 1964. diplomirani biznismen (Diplomkaufmann) osnovao je BEST (Baueisen- und Stahl-Bearbeitungsgesellschaft mbH), Haid je ostao njegov partner do 1985. Od 1969. TGW je njegov profesionalni dom. Zajedno s Heinzom Königom, Ludwig Szinicz kao vlasnik i generalni direktor razvio je TGW od metaloprerađivačke radnje sa samo deset zaposlenih do proizvođača mehatroničkih sustava za intralogistiku. (About the founder Ludwig Szinicz. URL: <https://www.tgw-future.org/en/benefactor/> (2024-08-30).

98 Zavičajnici grada Osijeka, str. 783.

99 Gerda Rottensteiner, rođena Szinicz (1940. – Klagenfurt, 3. srpnja 1982., podaci o smrti zabilježeni u Glasu Slavonije 39, 11413 (srijeda, 7. 7. 1982.)), udana za Seppa Rottensteiner (1930.–?). Djeca: sin Robert Rottensteiner (r. 1960.), kći Andrea Rottensteiner (r. 1963.), sin Christian Rottensteiner (1969.–1970.), sin Alexander Rottensteiner (r. 1974.).

Kamila ili Camilla Szinicz (1942.–), akademska slikarica i restauratorica koja živi u Beču, udana za Siegmunda Daxnera (r. 1940.), kipara i medaljera. Djeca: Jan Daxner (r. 1965.).

Ladislav ili Laci ili Ladislava Szinicz (r. 1943.) oženio Heidi Fleck (r. 1945.). Djeca: sin Markus Szinicz (1969.–1993.), kći Gundula Szinicz (r. 1971.), sin Benedikt Szinicz (r. 1981.). (Živaković-Kerže, Zlata. *Obitelj Pinterović u društveno-političkom i kulturnom životu Osijeka*. // *Osječki zbornik* 34(2018), str. 25.)

100 Adresar slob. i kr. grada Osijeka, str. 270.

101 Hrvatski list, nedjelja 17. travnja 1938., str. 52.

MUTIĆ Danica, švelja, Donjodravsk
obala 34.
— Vlajko, kobasičar, Donjodravsk
obala 19.
— Vlajko, zidarski pom., Donjo-
dravska obala 34.
MUTLIĆ Katica, služavka, Dubro-
— Nikola, radnik, Savska 29. ☼
— Roza, služavka, Kolarićeva 4.
— Terezija, radnica, Savska 29.
MUTNJKOVIĆ Jovo, viši p.št. ken.
Donjodravsk obala 7. ☼
— Stevo, radnik, Kačićeva 2.
MUTTER Franjo, krojač, Nova 56.
— Josip, radnik, Savska 29.
— Julijana, posj., Lička 5. ☼
— Mijo, stol. pom., Nova 56. ☼
vijan 127.
MUTTONA Rudolf, privatnik,
Strossmayerova 44.
MUTZHAUS Franjo, krojač, pom.,
Vladičina 17.

MUZICKA škola,
Jegerova škola, 27.
MUZIKANATA profesionalista udruž.
Kapucinska 21.
MUZA dr. Alfons, liječnik, Radi-
ćeva ul. 11. ☼42.
MUZEVIĆ Stanko, polj. inženjer,
Vinkovačka 19.
MUZINA ing. Bruno, sekcioni in-
ženjer, Beogradska 33.
MUZJAK Andrija, nadničar, Gun-
lićeva ul. 208.
MUZLAJ Andraš, sluga, Divač. 46.
— Mihajlo, sluga, Strossmay. 22.
MUZNAJ Anka, radnica, Desat. 35.
— Iuš, radnica, Reiserova 35.
— Ivan, čistač, Vukovarska 91.
— Slava, posj., Vukovarska 91. ☼
— Stana, radnica, Reiserova 35.

LJUDEVIT SZINICZ

Veletrgovina željeza i željezne robe

OSIJEK I.

Strossmayerova ul. 3-5. — Telefon broj 450 i 5.

**Najbolje sortirano poduzeće
ove struke u državi.**

190.

Sl. 4 Reklama trgovine Szinicz iz Adresara Slob. i Kr. grada Osijeka, 1937.

Nakon Drugoga svjetskog rata cjelokupna imovina obitelji Szinicz konfiscirana je i prelazi u vlasništvo države.

Rješenjem Upravnog odjela, Općeg upravnog odsjeka Gradskog narodnog odbora u Osijeku od 15. lipnja 1945. br. 6638/1945. Veletrgovina željeza i željezne robe Ljudevit Szinicz, Osijek, Strossmayerova 3-5, prelazi u državno vlasništvo, a suvlasnici (Ljudevit Szinicz, Nijemac; Ladislav Szinicz, Mađar; Leo Szinicz, Hrvat) osuđeni su po narodnom sudu na prisilni rad.¹⁰²

Privremenim starateljem nad imovinom Ljudevita Szinicza imenovan je Stjepan Somođi koji popisanu i procijenjenu robu predaje Državnom poduzeću za promet željezom i kovinama Zemaljske direkcije za Hrvatsku.¹⁰³ U zapisniku sastavljenom 24. listopada 1945. u prostorijama radnje Glavnog gvoždarskog poduzeća, podružnica Zagreb, ispostava Osijek, čitamo o provedbi predaje robe konfiscirane radnje spomenutom poduzeću.¹⁰⁴

U Odluci Komisije za konfiskaciju pri Gradskom narodnom odboru u Osijeku čitamo: „Sva imovina Nijemca SZINICZ LJUDEVITA i njegove porodice iz Osijeka, ul. Štrossmajera

102 Dopis Zemaljskoj upravi narodnih dobara – Statistički odjel, Zagreb, od 6. IX 1945. HR-DAOS Narodni odbor grada Osijeka.

103 Gradska uprava narodnih dobara Osijek, br. 7318/1945. III. Predmet: Szinicz Ljudevit veletrgovina željeza i željezne robe – predaja robe Državnom poduzeću za promet željezom i kovinama. Osijek 23. X 1945. HR-DAOS-67 Narodni odbor grada Osijeka.

104 Zapisnik od 24. listopada 1945. HR-DAOS Narodni odbor grada Osijeka.

kbr. 5 prelazi u državno vlasništvo i to nepokretna i pokretna imovina bez obzira da li se ona nalazi u njegovoj državi ili je sa svog prvotnog mjesta odnijeta u namjeri da se spriječi ili omete konfiskacija. Zabranjuje se dosadašnjem vlasniku svako raspolaganje sa popisanim imovinom.¹⁰⁵

Upitni arak za popisivanje stanovništva od 4. svibnja 1945. donosi podatak da se Ljudevit Szinicz sa ženom i djecom odselio iz Osijeka u studenom 1944., navodno u Berndorf pokraj Beča.¹⁰⁶

Zapisnik sastavljen 30. kolovoza 1945. u stanu Ljudevita Szinicza u Istarskoj ulici br. 2 donosi popis zatečene imovine uz procjenu predmeta. U zaključku Zapisnika stoji da se svi navedeni predmeti nalaze pod starateljstvom druga Jukić Nikole. Drug Jakšić, kako se navodi, odselit će se u Rosseweltovu ulicu br. 9 /I. kat.¹⁰⁷

U Zapisniku o prodaji pokretnina, sastavljenom 10. lipnja 1947. kod Gradskog narodnog odbora – Opći odsjek referada za narodnu imovinu Osijek, navodi se da drug Jakšić kupuje označene pokretnine bivšeg vlasnika Ljudevita Szinicza iz Osijeka. Zapisnik kao *prodavac* potpisuje *pretsjednik* Gradskog Narodnog odbora – Opći odsjek referada za narodnu imovinu.¹⁰⁸

Kako je već spomenuto, kompletna imovina obitelji Szinicz prelazi u vlasništvo države.

Leo Szinicz oženio je Danicu (Lici, Terezija) Pinterović, kćer Milutina Pinterovića i Ane Marije (Anice) Pinterović, rođene Schen. Milutin Pinterović naslijedio je odvjetničku kancelariju svoga oca Antuna Pinterovića u Tišovoj ulici br. 2.¹⁰⁹

U spisu Gradskog narodnooslobodilačkog odbora Osijek, Upravni odjel, opće upravni odsjek – Szinicz Leo, Osijek, Tiršova ul. br. 21 – podržavljenje imovine,¹¹⁰ iščitavamo dokumentaciju o najmlađem sinu obitelji Szinicz. Upravo se na spisu pod privremenim starateljem navodi Anica Pinterović, njegova punica.

Odlukom Vojnog suda Vojne oblasti Slavonije Jugoslovenske armije donesena je 31. svibnja 1945. presuda prema kojoj je Leo Szinicz kriv što je član mađarske kulturne zajednice, „dakle što je član izdajničke političke organizacije... što je služio vojsku u domobranstvu... dakle što je bio pripadnik oružane formacije u službi neprijatelja... što je neustanovljenog dana koncem 1941. godine u Dalju kupio od ustanove drvenu gradju porušene pravoslavne crkve... a znao je da sva ta gradja potječe od pljačke... dakle što je

bio suučesnik u pljački... Stoga se osudjuje na 12/dvanaest godina teškog rada, na 10 godina gubitka građanske i vojničke časti i na konfiskaciju imovine.¹¹¹

Na temelju pravomoćne presude Vojnog suda „radi provođenja konfiskacije Kotarski sud donosi odluku da se sačini popis, procjena i predaja čuvaju... da se naročito popiše njegova imovina u Tiršovoj ulici.“¹¹²

Ladislav Szinicz osuđen je presudom Vojnog suda II. Jugoslovenske armije 18. listopada 1945. „na kaznu lišenja slobode s prinudnim radom u trajanju od deset godina, gubitak političkih i građanskih prava... u trajanju od 10 godina i na konfiskaciju imovine.“¹¹³

Tragove obitelji Szinicz danas nalazimo na Groblju sv. Ane u Osijeku gdje su u obiteljskoj grobnici Szinicz pokopani Ludwig, Gizela i Lici Terezija.

ANALIZA FONDA KNJIŽNICE SZINICZ

U Muzeju Slavonije ne nalazimo predmete obitelji Szinicz koji su pristigli djelovanjem KOMZA-e, a ne spominju se ni u dokumentaciji Povijesnoga odjela.

No u muzejskoj knjižnici sačuvano je 88 svezaka monografskih publikacija i 11 svezaka periodike, za koje, prema oznaci *Sz* na predlistu publikacija, pretpostavljamo da su pripadale obitelji Szinicz.

Iz dnevnčkih zapisa Danice Pinterović¹¹⁴ tijekom 1947., 1948. i 1949. nalazimo na podatke o sređivanju knjižnične građe iz konfisciranih osječkih obitelji. Tijekom godina muzejska se knjižna zbirka često izmještala, no pratimo postavljanje građe na police prema strukama.¹¹⁵

Iznimno velik broj knjižnične građe pristigao je u osječki muzej nakon Drugoga svjetskog rata. Riječ je o dijelovima ili pak cjelovitim obiteljskim knjižnicama, knjižnicama udruga i društava, škola, knjižara... Prilikom preuzimanja, zacijelo su publikacije bile označene inicijalima prijašnjih vlasnika. Vremenom, građa se raspoređivala i pripremala za inventarizaciju. Dio knjižnične građe ostao je neinventariziran i trajno pohranjen u muzejskoj knjižnici. Među njima i građa iz obiteljske knjižnice Szinicz.

Osamdeset osam naslova publikacija, za koje pretpostavljamo da su pripadale obitelji Szinicz, imaju karakterističnu oznaku *Sz*, najčešće na predlistu ili prednjim koricama publikacija. Tek na deset publikacija nailazimo i na ex librisne vlasnika: *Ludwig Szinicz, König Gizella, Laci Szinicz, Szi-*

105 Odluka Komisije za konfiskaciju pri Gradskom narodnom odboru u Osijeku, br. 1901/45., u Osijeku 31. VIII 1946. HR-DAOS-67 Narodni odbor grada Osijeka.

106 Upitni arak za popisivanje stanovništva – Ljudevit Szinicz, od 4. svibnja 1945. HR-DAOS-67 Narodni odbor grada Osijeka.

107 Zapisnik sastavljen dne 30. VIII u stanu bivšeg vlasnika Szinicz Ljudevita u ul... Predmet urednovanja je popis i procjena predmeta u stanu Szinicz Ljudevita. HR-DAOS-GNO Referada narodne imovine Szinicz, Ljudevit (kut. 329).

108 Zapisnik o prodaji pokretnina sastavljen 10. VI 1947. kod Gradskog NO – Opći odsjek referada za narodnu imovinu, br. 27140/47. HR-DAOS-GNO Referada narodne imovine Szinicz, Ljudevit (kut. 329).

109 Živaković-Kerže, Zlata. Nav. dj., 2018., str. 23.

110 Gradski N.O.O. Osijek Upravni odjel – Opće upravni odsjek, br. 1181-45, br. očevidnika 365/III, Spis Szinicz Leo, Osijek, Tiršova ul. br. 21, podržavljenje imovine. HR-DAOS-GUND Szinicz Ljudevit i Leo.

111 Presuda Vojnog suda Vojne oblasti Slavonije Jugoslovenske armije, sud. br. 426/45, dana 31. V 1945.

112 Odluka Kotarskog suda u Osijeku od 25. kolovoza 1946. Prijepis R. 110/45.-5 DAOS-GUND Szinicz Ljudevit i Leo.

113 Odluka Vojnog suda II. Jugoslovenske armije II sud. br. 5379/45., od 18. oktobra 1954. Vojnom sudu osječkoga vojnog područja. Prijepis, DAOS-GUND Szinicz Ljudevit i Leo.

114 Dnevnik Danice Pinterović, MSO, Povijesni odjel.

115 Danica Pinterović bilježi u Dnevniku da je drug Ive Mažuran preuzeo postavljanje knjiga na police (leksikoni, teologija, filozofija, povijest i geografija, 16, 2., 17. 2. i 18. 2. 1949.).

nicz Ladislaus, privat Szinicz I. X. 924, Ladislaus Szinicz, Szinicz Lajos Laczi, König Löbl Leopold.

Da je riječ o dijelu obiteljske knjižnice jasno nam svjedoče potpisi oca Ludwiga, njegove supruge, potpisane djevojačkim prezimenom König, njezina oca Leopolda i sina Ladislava.

S obzirom na stručnu knjižničnu obradu građe, formalnu i sadržajnu, koja uključuje univerzalnu decimalnu klasifikaciju, sveske iz knjižnice Szinicz možemo razvrstati u svih 9 postojećih skupina. Najzastupljenija je 8. skupina, odnosno *Jezici. Lingvistika. Književnost* (42 sveska).

Dakle, od 42 svezaka, koliko ih obuhvaća 8. skupina, na jeziku i lingvistiku odnosi se 6 svezaka, dok su ostali, njih 36, iz područja različitih književnosti: *njemačka književnost* (22), *engleska književnost* (3), *francuska književnost* (3), *danska književnost* (1), *ruska književnost* (1), *mađarska književnost* (2), *rumunjska književnost* (1). Valja istaknuti i *dječju književnost* (2) te *biografiju* (1) i *književnu povijest* (1).

Iz 8. skupine možemo istaknuti sljedeće autore i naslove:

Pustolovine o sedmorici Švaba, rado čitana narodna priča, svome je autoru donijela veliku slavu, a u rodnom mu je gradu otvoren i istoimeni muzej Sieben-Schwaben-Museum.¹¹⁶ Knjiga zanimljivih ilustracija sadrži potpis Lacija Szinicza. Djelo utemeljitelja francuske tragedije Pierra Corneilla¹¹⁷ *Cid* nalazimo u njemačkom prijevodu u skupini francuske književnosti. Djelo *Tiranin svijeta*, njemačkog autora Eberharda Dennerta,¹¹⁸ pronalazimo u zanimljivom uvezu. Njemački romanopisac i dramatičar Gustav Freytag postao je poznat po romanu *Trebat i imati (Soll und Haben, 1855.)*, u kojem realistički opisuje trgovački stalež kao temelj društva.¹¹⁹ U zbirci je i niz Goetheovih, Heineovih,¹²⁰ Kleistovih, Lessingovih i Zweigovih¹²¹ djela.

Na naslovnici povijesnog romana *Lichenstein: romantična legenda*¹²² nalazimo potpis Ludwiga Szinicza. Potpis *Szi-*

nicz Ladislaus nalazimo na knjizi *Nova knjiga o džungli* Rudyaeda Kiplinga.¹²³

U nizu književnih djela na mađarskom jeziku izdvajamo roman *Budimpeštanska bilježnica*, izrazito desno orijentirane novinarke, književnice i urednice Elle Megyeri.¹²⁴

Niz je priručnika za učenje njemačkoga, francuskoga, mađarskoga i hrvatskog jezika te rječnika.¹²⁵

U skupinu 2 – *Religija. Teologija* izdvojili smo 9 svezaka: *Kršćanstvo* (3), *Meditacija. Misticizam. Asketizam* (6).

Eshatološka studija *Die letzten Dinge nach der Schrift* Frédéricica Bettexa,¹²⁶ niz djela Jakoba Lorbera, koji je promicao liberalni univerzalizam. Sebe je nazivao „Božjim pisarom“. Napisao je da je 15. ožujka 1840. počeo čuti „unutarnji glas“ iz područja svog srca.¹²⁷

Zanimanje za tu vrstu duhovnosti zacijelo je bilo veliko, budući da u obiteljskoj knjižnici nalazimo i djela sljednika Jakoba Lorbera, Gottfrieda Mayerhofera.

U skupini 0 – *Znanost i znanje* nalazimo trgovački leksikon, vodič, kalendar, enciklopedijski priručnik te osnovnoškolski udžbenik.

U svim obiteljskim knjižnicama nalazimo i tzv. referentnu literaturu. Riječ je o enciklopedijskim izdanjima, općim priručnicima i leksikonima. I u knjižnici obitelji Szinicz nalazimo vrlo poznati Knaursov *Lexikon* iz 1932.

Uspješna obiteljska tvrtka često je nabavljala robu i u inozemstvu, što je vidljivo iz arhivske dokumentacije, ali i iz sačuvanoga kataloga u kojem je Ludwig Szinicz glavni predstavnik austrijske tvrtke Eisen-Handels- und Industrie-AG Greinitz, Graz.

Na koricama kataloga stoji rukopisna oznaka *privat. Szinicz I. X. 924.* te napomena – *Nachdruck verboten!* (umnožavanje zabranjeno!).

Udžbenik na mađarskom jeziku za II. i III. razred javnih škola,¹²⁸ tiskan 1924., zacijelo je koristio Ljudevit Szinicz.

U skupini 5 – *Matematika. Prirodne znanosti* nalazimo primjerak publikacije iz područja *Kemije, Geometrije, Zoolo-*

116 Ludwig Aurbacher (Türkheim, 26. 8. 1784. – München, 25. 5. 1847.), njemački učitelj i pisac. (URL: <https://www.literaturportal-bayern.de/autorinnen-autoren?task=lpbauthor.default&pnd=11922349X> (2024-10-02)).

117 Pierre Corneille (Rouen, 6. 6. 1606. – Pariz, 1. 10. 1684.), francuski dramski pisac. Sin odvjetnika, odgojen u isusovačkoj školi, Corneille je izučio pravo i odabrao odvjetničko zvanje. Uzbudio je francusku publiku tragedijom *Cid* (1637.), zasnovanom prema djelu španjolskog pisca Guilléna de Castra. *Cid* je bio prva velika drama francuskoga klasicizma. (Corneille, Pierre. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/corneille-pierre> (2024-10-04)).

118 Eberhard Dennert (31. 7. 1861. – 18. 6. 1942.), njemački prirodoslovac učitelj i kulturni filozof. (URL: <https://www.deutsche-biographie.de/sfz9670.html?language=en> (2024-10-04)).

119 Gustav Freytag (Kreuzburg, 13. 7. 1816. – Wiesbaden, 30. 4. 1895.), njemački romanopisac i dramatičar. (URL: <https://www.britannica.com/biography/Gustav-Freytag> (2024-10-04)).

120 Heinrich Heine (Düsseldorf, 13. 12. 1797. – Pariz, 17. 2. 1856.), njemački pjesnik. (Heine, Heinrich. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/heine-heinrich> (2024-10-10)).

121 Stefan Zweig (Beč, 28. 11. 1881. – Petrópolis kraj Rio de Janeiro, 23. 2. 1942.), austrijski književnik, prevoditelj. (Zweig, Stefan. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/zweig-stefan> (2024-10-10)).

122 Wilhelm Hauff (Stuttgart, 29. 11. 1802. – Stuttgart, 18. 11. 1827.), njemački književnik. (Hauff, Wilhelm. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/hauff-wilhelm> (2024-10-10)).

123 Rudyard Kipling (Bombay, 30. 12. 1865. – London, 18. 1. 1936.), engleski književnik. (Kipling, Rudyard. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/kipling-rudyard> (2024-10-12)).

124 Ella Megyeri, Aladárné Györfly (Balassagyarmat, 18. 3. 1889. – Bad Aibling, Istočna Njemačka, 9. 3. 1962.), novinarka, spisateljica, urednica. URL: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/m-76AF9/megyeri-ella-gyorffy-aladarné-76D3C/> (2024-10-12).

125 Muoa, M. Emil. Praktische Grammatik der kroatischen Sprache für den Selbstunterricht. Theoretisch-praktische Anleitung zur schnellen Erlernung durch Selbstunterricht. Wien und Leipzig: A. Hartlebens's Verlag, s.a.; Stier, Georg. Petites causeries francaises. Leipzig: Verlag von Quelle & Meyer, 1937.; Wörterbuch zu lectures historiques. Leipzig: Rengersche Buchhandlung, s.a.

126 Frédéric Bettex (1837.–1915.), učitelj i kršćanski apologet, rođen je u Švicarskoj, odrastao u Württembergu, studirao matematiku, znanost i povijest umjetnosti u Tübingenu. (Jean Frédéric Bettex. URL: <https://www.lutheranlibrary.org/authors/bettex-frederic/> (2024-10-12)).

127 Jakob Lorber (22. 7. 1800. – 24. 8. 1864.), kršćanski mistik i vizionar iz Štajerske. (Jakob Lorber URL: (https://www.goodreads.com/author/show/413150.Jakob_Lorber (2024-10-12)).

128 Falusi iskolások olvasó-és tankönyve: i. kötet. népiskolák ii. és iii. osztálya számára. Budapest: Lampel R. Kk R.t., s.a.; Rosen, Graf Eric von. Vom Kap nach Kairo. Stuttgart: Verlag von Strecker und Schröder, 1924.

gije te Botanike. Iz te skupine izdvojili smo dvije knjige koje je supruga Ludwiga Szinica, Gizela, rođena König, donijela nakon udaje u novi dom. Riječ je o knjizi *Das Thierreich in seinen Hauptformen* te udžbeniku botanike *Grundriss Botanik für Schulen*.¹²⁹ Na obje publikacije nalazimo rukopisni potpis König.

Na naslovnici udžbenika *Mjerstveno crtanje za IV. razred realnih gimnazija* nalazimo potpis *Ladislav Szinicz, učenik IV. razreda real. gimn.*¹³⁰

Primijenjene znanosti. Medicina. Tehnika i tehnologija, skupina 6, zastupljena je s dva naslova iz područja *Lovstva i Računovodstva*. Izdvajamo Lovački kalendar za 1942.¹³¹

U skupini 3 – *Društvene znanosti* nalazimo publikacije iz područja *Politike* (1), *Turizma* (4) te *Trgovine* (1). Katalog lječilišta Szent Andreás u Hévizu¹³² u Mađarskoj, vodič po Budimpešti¹³³ te povijesna priča dvorca Wartburg¹³⁴ tek su neki od zabilježenih tragova turističkih boravišta obitelji Szinicz.

U skupini 1 – *Filozofija* nalazimo dva naslova,¹³⁵ a u skupini 7 – *Umjetnost. Razonoda. Sport* 4 naslova od kojih izdvajamo monografiju *Od Madone do Krista*, o sakralnim temama Zapada¹³⁶ te priručnik o prakticiranju joge.¹³⁷

Konačno, u posljednjoj skupini 9 – *Geografija. Biografija. Povijest* nalazimo publikacije iz područja *Geografije* (2), *Opće povijesti* (5) i *Povijesti Mađarske* (1). Izdvajamo građu o Prvom svjetskom ratu¹³⁸ te udžbenik geografije s potpisom Ludwiga Szinicza iz 1877.¹³⁹

Od tek nekoliko sačuvanih naslova periodike valja izdvojiti rado čitan *Das Universum* s popularnim priložima iz područja sporta, zabave, lova, književnosti. Na godištu iz 1926. nalazimo potpis Ladislava Szinicza.

Sačuvani sveci s karakterističnom oznakom *Sz* nedvojbeno svjedoče o dijelu obiteljskoga knjižnog naslijeđa nekoć vrlo utjecajne osječke obitelji. Publikacije ukazuju na široke interese svojih čitatelja kroz nekoliko generacija. Vremensko razdoblje sačuvanih publikacija: od najstarije iz 1850. do ratnih izdanja 1943. Najveći broj izdanja tiskan je na njemačkom jeziku, potom mađarskom, francuskom i

129 Kaup, J. J. *Das Thierreich in seinen Hauptformen*. Darmstadt: Verlag von Johann Philipp Diehl, 1855.; Bill, Johann Georg. *Grundriss Botanik für Schulen*. Wien: Druck Verlag von Carl Gerold's Sohn, 1857.

130 Majcen, Juraj. *Mjerstveno crtanje za IV. razred realnih gimnazija*. U Zagrebu: trošak i naklada Kr. hrv.-slav. zemaljske vlade, 1920.

131 Erdélyi lövésznapár 1942. Kolozsvár: Minerva irodalmi es nyomdai müntézet R.-t.

132 Vilmos, Schulhof. *Héviz-Gyógyfürdő*. Budapest: Hasenfeld Oszkár kiadása, 1937.

133 Asztalos, Miklós. *Ez Magyarországnak*. Budapest: Magyar Népművelők Társasága kiadása, 1940.

134 Gabelentz, Hans. *Die Wartburg*. München: Verlag F. Bruckmann, s. a.

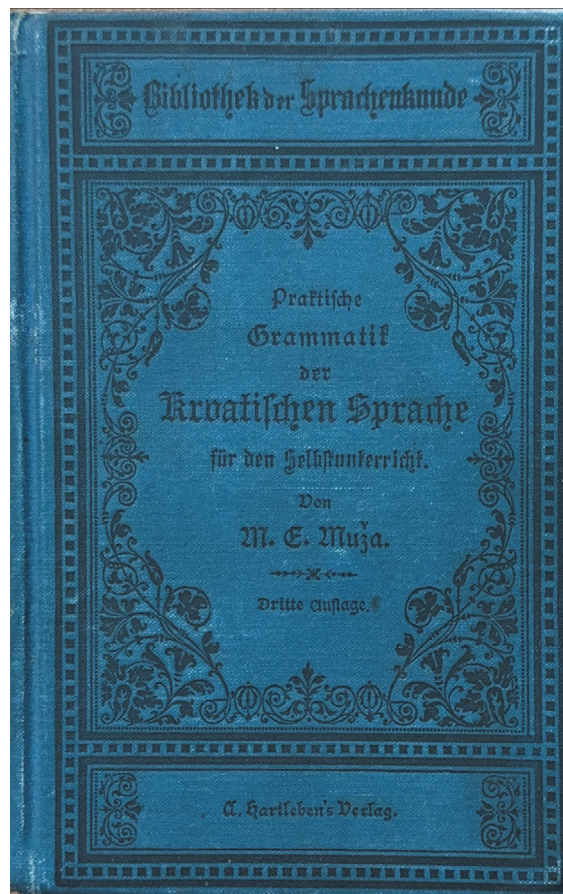
135 Demokritos oder hynterlassene Papiere eines lachenden Philosophen: erster Band. Stuttgart: Rieger'sche Verlagsbuchhandlung, 1868.; Emerson, Waldo, Ralph. *Természet, ember, társadalom*. Budapest: Franklin-társulat, 1921.

136 Kofahl, Otto. *Von der Madonna zu Christus*. Berlin, Steglitz: Eckart Verlag G.m.b., 1929.

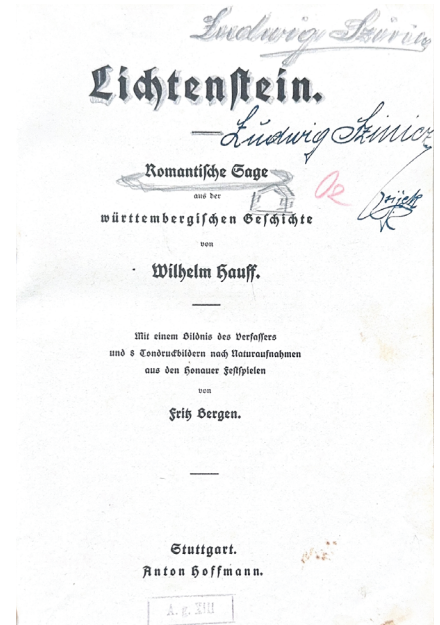
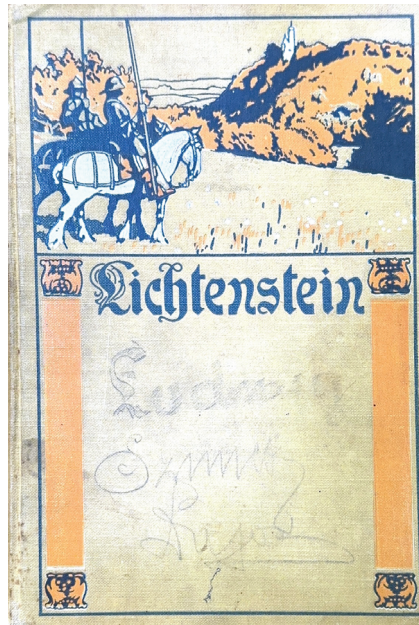
137 Joga-torna. Budapest: Király Dezső, 1943.

138 Hadak útjan Pest Magyarorszag napilaz kiadása, 1942.

139 Klun, V. F. *Leitfaden für den geographischen Unterricht an Mittelschulen*. Wien: Druck und Verlag von Carl Gerold's Sohn, 1877.

Sl. 5, 5a – iz knjižnice obitelji Szinicz

Sl. 5b, 6, 6a – iz knjižnice obitelji Szinicz

hrvatskom. Kao mjesto izdanja najčešće se spominju Berlin, potom Budimpešta, Pečuh, Würtemberg, Leipzig, Zagreb.

Priča obitelji Szinicz, u tragovima knjižne zbirke te arhivskim izvorima, jedna je u nizu neispričovijedanih, nepravedno zaboravljenih u mozaiku osječke negdašnjosti.

OBITELJ POVISCHIL

Na Groblju sv. Ane u obiteljskoj grobnici Povischil stoje imena Josipa, Marije i Rudolfa.¹⁴⁰

Josip Povischil pristigao je u Osijek iz Subotice i 1880-ih se zaposlio u radionici za preradu drva, vlasnika Rudolfa Kaisera. Vrlo brzo Povischil otvara vlastitu trgovinu namještaja i tapecirane robe. Tako u Osijeku posljednje desetljeće 19. stoljeća, u Gornjem gradu, djeluju dvije tvornice namještaja, Tvornica Rudolf Kaiser i Tvornica Josip Povischil.¹⁴¹

Josip Povischil oženio je 1892. Mariju, kćer Rudolfa Kaisera. Nedugo nakon smrti Rudolfa Kaisera, Josip, zajedno sa svojim šurjakom, osniva 1894. tvrtku Povischil & Kaiser – radnja parnim stolarstvo, pogrebno poduzeće, prodaja stolarskog pokućstva i inoga namještaja, zatim hrastova i inoga prometnoga drveta.¹⁴² Zahvaljujući dobrom poslovanju Povischil je stekao priličan imetak. Posjedovao je znatan broj kuća za najam, uz reprezentativnu secesijsku zgradu u današnjoj Europskoj aveniji br. 22 koju je projektirao Ante Slaviček.¹⁴³

Godine 1905. dolazi do razdvajanja među partnerima te se krajem godine tvornica Josipa Povischila registrira kao *Tvornica pokućstva i alata za obrt, tj. kao industrija drva s parnom pilanom, tvornica parketa, oruđa, staklarskog, tapetariskog, tokarskog i bravarskog alata te kao tvornica za mehaničku preradu drva te trgovina pokućstvom raznih vrsta sagova i pokrivača.*¹⁴⁴

Sl. 7 Reklama za tvornicu namještaja Povischil & Kaiser, Kalendar Essegger Bote, 1902.

140 Josip Povischil (1860. – 24. 6. 1938.), roditelji Franjo i Karolina; Marija Povischil, rođena Kaiser (1872.–1955.); Rudolf Povischil (23. 7. 1893. – 14. 10. 1947.); Josip Povischil, mladi (1894. – 21. 10. 1914.).

141 Horvat, Ida; Halusek, Franjo; Karpati, Tibor. Sto godina tvornice namještaja u Osijeku: katalog izložbe. Osijek: Muzej Slavonije, 1984., Str. 4.

142 Živaković-Kerže, Zlata. Nav. dj., 1999., str. 28.

143 Isto, str. 29.

144 Isto, str. 32.

Mlađi sin Josip poginuo je kao časnik u Prvom svjetskom ratu u listopadu 1914.¹⁴⁵

Nakon Prvoga svjetskog rata tržište se smanjilo i proizvodnja pokućstva počela je opadati. U to doba, uz Josipa, tvornicu je počeo voditi stariji sin Rudolf, koji je u tvornici angažirao poznatog slikara i kipara Josipa Leovića s kojim je, tijekom godina, uspostavio blizak odnos te mu postao mecena.¹⁴⁶

Tvornica je uspješno poslovala, proizvode često izlagala na sajmovima te se često oglašavala u tadašnjem osječkom dnevniku *Hrvatski list*. Tridesetih godina 20. stoljeća, zbog globalne krize, tvornica smanjuje djelatnost.

Josip Povischil umro je 24. lipnja 1938., a tvornicom je dalje nastavio upravljati sin Rudolf. U *Hrvatskom listu* čitamo: „Pokojni Povischil bio je osnivač tvornice pokućstva koja nosi njegovo ime. Za njega se može reći, da mu je neumornim radom i velikom stručnom spremom uspjelo stvoriti uglednu veleindustriju, koja danas ima svoje zastupnike po cijelom svijetu, a naročito na Orijentu, kao u Carigradu, Aleksandriji, Kairu, nadalje u Sofiji i Buenos Airesu... U Osijeku je pokojnik bio osnivač Industrijske četvrti, radeći mnogo na tome, da i financijski slabije situirani ljudi dođu do vlastitog doma... Pok. Josip Povischil bio je više puta odlikovan na svjetskim privrednim izložbama, kao u Parizu, Budimpešti, Beču, Aleksandriji.“¹⁴⁷

Tvornica je radila tijekom Drugoga svjetskog rata, a nakon rata prešla je u društveno vlasništvo pod nazivom *Josip Povischil, Industrija drva, tvornica za šperovanje ploča, alat, savijeno drvo, pokućstvo, parna pilana – Osijek*. Dana 1. studenog 1946. mijenja ime u Tvornica pokućstva i alata „Ivo Marinković“.¹⁴⁸

Imovina obitelji Povischil konfiscirana je, a Rudolf je odveden u istražni zatvor. Optužen je za suradnju s okupatorom i domaćim izdajnicima te osuđen 3. srpnja 1945. na kaznu *gubitka nacionalne časti* kroz vrijeme od osam godina, kaznu prisilnog rada od tri godine i na konfiskaciju cjelokupne imovine, koja je prenesena u vlasništvo tadašnje FNRJ. Na prisilni rad Rudolf je poslan u logor Vinkovce. Umro je 14. listopada 1947. godine i pokopan u obiteljskoj grobnici na Groblju sv. Ane.¹⁴⁹

TKO JE BIO RUDOLF POVISCHIL?

U već spomenutom radu Daniela Zeca *Josip Leović i njegov mecena Rudolf Povischil* autor je detaljno istražio život spomenutog umjetnika, ali i njegova mecene koji je, prema spominjanju suvremenika, bio ekscentrik, ali i čovjek koji je volio dobar život i užitke te nerijetko pretjerivao u hedonističkom pa i razvratnom načinu življenja. Oženio se

1. siječnja 1923. s Rene Rein, sestrom slikara Ivana Reina. Iako brak nije dugo potrajao, ostale su zabilježene bizarnosti iz njihova zajedničkog života o kojima su pisale tadašnje osječke novine. U razvratnim zabavama kod Povischila često su sudjelovale i grupe osječkih glumaca. Zanimljiv je i njegov izniman interes za ezoteriju. Oto Švajcer, kako navodi Zec, opisuje ga kao čovjeka širokih pogleda, ali ujedno i ekstravagantne naravi, sklonog mističnim raspoloženjima, „raskoljen između spiritualnih nagnuća i opojnog hedonizma, nalazeći uživanje u fantastičnom, mračnom, uzvišenom, jednako kao i u grotesknom.“¹⁵⁰

Je li razlog velikom interesu za spiritualno i okultno bila tek moda onoga doba? U Zagrebu se 1924. osniva Teozofijsko društvo, a u Osijeku je tada djelovalo Psihičko društvo *Novo Sunce* koje je izdavalo *Mjesečnik za znanstveno proučavanje supernormalnih psihičkih fenomena*.

Rudolf Povischil često je poslovno putovao u Egipat, zakupivši se drevnim civilizacijama. U vlastitom domu imao je bogatu zbirku predmeta s Orijenta.¹⁵¹ Stanovao je u Adamovićevoj ulici u Osijeku, a posjedovao je i dvije vile izvan grada, na adresi *Intervilan* 154. U jednoj je boravio sam Povischil, dok je u drugoj stanovao njegov prijatelj dr. Zvonimir Horvat, veterinar, zajedno sa suprugom Ankom. U svom je ljetnikovcu Povischil uživao u intimnim zabavama, skriven od očiju grada. Perivoj je dao ukrasiti brojnim skulpturama koje mu je izradio Josip Leović.¹⁵²

Izniman interes za umjetnost, pomalo bizaran način života, duh Europe i Orijenta koji je unosio u osječku svakodnevnicu, u temeljima materijalnog blagostanja i tragičnog odlaska, životni je put Rudolfa Povischila.

KONFISCIRANA IMOVINA U MUZEJU SLAVONIJE

Upravitelj Državnog muzeja u Osijeku dr. Jösip Bösendorfer dostavlja Okružnom narodnom odboru, Odjelu za narodnu imovinu u Osijeku, popis stvari i knjiga muzejske ili umjetničke vrijednosti, koje je Državni muzej u Osijeku primio od bivše Gradske uprave narodnih dobara iz kućanstva Povischil.¹⁵³ Na Popisu predmeta iz kućanstva Povischil, otipkanom pisaćim strojem, nalazimo predmete u cjelinama: skulpture, postolja, namještaj, slike, ostali predmeti, knjige. Uz posljednju skupinu stoji rečenica: „478 knjiga različitog sadržaja /većina na njem. jeziku/.“ Rukopisni popis knjiga, s brojem primjeraka i formatom nalazimo na 9 listova, čitkog rukopisa pisanoga grafitnom olovkom.¹⁵⁴

Konfiscirani predmeti pohranjeni su u zbirke Odjela umjetničkog obrta te Povijesnog odjela, dok su knjige mjesto trebale naći na policama muzejske knjižnice.

145 Zbirka osmrtnica, MSO-174469.

146 Više o temi u: Zec, Daniel. Josip Leović i njegov mecena Rudolf Povischil. // Osječki zbornik 30(2011), str. 181–202.

147 Hrvatski list 173 (6126), 19(1938) (subota, 25. lipnja 1938.), str. 13

148 Živaković-Kerže, Zlata. Nav. dj., 1999a, str. 33.

149 Zec, Daniel. Nav. dj., str. 184.

150 Isto, str. 184, 185.

151 Isto, str. 186.

152 Današnja pustara Ankin dvor. (Zec, Daniel. Nav. dj., str. 191.)

153 Nakon rata prezime obitelji piše se fonetski – Povišil.

154 Dopis br. 128/46. od 6. svibnja 1946. Povijesni odjel, Dokumentarna zbirka.

Kao i u slučaju preuzimanja knjižnice obitelji Reisner, knjižna je građa niz godina stajala neobrađena te se ne nalazi niti u Imovniku knjiga, niti u Knjigama ulaska. Razloge možemo tražiti u iznimnom prilivu građe, napose knjižnične, a i u činjenici da su knjige pripadale osuđenim državnim neprijateljima te da su, zacijelo, ideološki obojene.

ANALIZA KNJIŽNICE POVISCHIL

Od spomenutih 478 knjiga na rukopisnom popisu¹⁵⁵ nalazimo 183 naslova, uz podatak o broju primjeraka i formatu te 140 brošura bez inventarnog popisa. U pohranjenim kutijama pronašli smo 301 bibliografsku jedinicu s oznakom P koja nam je i bila glavni kriterij za prepoznavanje dijela obiteljske knjižnice Povischil, kao i usporedba naslova sačuvanih publikacija i popisa konfiscirane knjižne građe. Tek na nekoliko publikacija nailazimo na nečitke potpise vlasnika te na posvetu: *Herzlichste Glückwunsche von Reiner? Angelina, 24. XI. 1917.*

S obzirom na stručnu knjižničnu obradu građe, primjerke iz knjižnice Povischil možemo razvrstati u svih 9 postojećih skupina. Najzastupljenija je 8. skupina, odnosno *Jeziči. Lingvistika. Književnost* (193 sveska), od toga 4 bibliografske jedinice odnose se na jezik i lingvistiku, a ostale na književnost. Najzastupljenija je *njemačka književnost* (59), *francuska* (47), *engleska* (25), *arapska* (14), *austrijska* (9), *ruska* (5). S jednim ili dva naslova zastupljene su *danska*, *švedska*, *poljska*, *irska*, *belgijska* i *američka književnost*. Spomenimo neke od autora: Alexandre Dumas,¹⁵⁶ Henrich Heine, Henrik Ibsen,¹⁵⁷ John Milton,¹⁵⁸ Sue Eugène,¹⁵⁹ Tagore,¹⁶⁰ Tolstoj, Oscar Wilde.

Slijedi skupina 1 – *Filozofija. Psihologija* (24 sveska) u kojoj nalazimo velik broj radova na temu ljudskoga karaktera,

psihoterapije,¹⁶¹ parapsihologije i hipnotizma,¹⁶² filozofije uma i duha te paranormalnoga i okultnog.¹⁶³ Spomenuta izdanja u skladu su s prije spominjanim interesima Rudolfa Povischila.

I u skupini 6 – *Primijenjene znanosti. Medicina. Tehnika i Tehnologija* (26 svezaka) nalazimo primjere koji ističu navike i interese svoga stvaratelja. Nalazimo naslove s područja seksualne psihopatologije, spolne higijene, seksualnog života žene.¹⁶⁴

Iz skupine 3 – *Društvene znanosti* (13 svezaka) izdvajamo naslove s područja: *Politike*,¹⁶⁵ *Kulturne antropologije. Etnologije. Etnografije*,¹⁶⁶ *Obrazovanja i Pedagogije*.¹⁶⁷

Egzotični krajevi posebno su privlačili Povischila: „bio je posebno zaokupljen drevnom egipatskom civilizacijom i umjetnošću i Leović je po njegovim narudžbama izveo nekoliko slika u kojima je kopirao stil i motive staroegipatskih kompozicija.“¹⁶⁸

Skupina 6 – *Primijenjena znanost, Medicina, Tehnika i Tehnologija* (24 sveska) najzastupljenija je naslovima iz područja psihičkoga i moralnog zdravlja,¹⁶⁹ spolnog odgoja i seksualnosti (napose djela Henryja Havelocka Ellisa, pionira seksologije),¹⁷⁰ medicine,¹⁷¹ drvne industrije i proizvodnje namještaja.¹⁷²

155 Kao i u slučaju knjižnice Reisner, tek je u sklopu procesa skeniranja dokumentarne građe sačuvane u Dokumentarnoj zbirci Povijesnog odjela Muzeja Slavonije 2023. i 2024. cjelokupna dokumentacija vezana uz konfiskaciju postala dostupnija stručnim djelatnicima Muzeja. Iz navedene dokumentacije možemo sa sigurnošću govoriti o konfiskaciji knjižnice Povischil.

156 Alexandre Dumas (poznat kao Dumas père; Dumas otac) (Villers-Cotterêt, 24. 7. 1802. – Puy kraj Dieppea, 5. 12. 1870.), francuski pisac. (Dumas, Alexandre. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/16569> (2024-03-12).

157 Henrik Ibsen (puno ime Henrik Johan Ibsen) (Skien, 20. 3. 1828. – Christiania, danas Oslo, 23. 5. 1906.), norveški književnik. Jedan od najznačajnijih i najutjecajnijih svjetskih dramatičara, čija djela pripadaju vrhuncima realizma i naturalizma te utiru put modernističkoj drami. (Ibsen, Henrik. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/ibsen-henrik> (2024-03-22).

158 John Milton (London, 9. 12. 1608. – London, 8. 11. 1674.), engleski književnik. (Milton, John. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/milton-john> (2024-04-03).

159 Eugène Sue (Pariz, 26. 1. 1804. – Annecy, Savoy, 3. 8. 1857.), francuski autor senzacionalnih romana o šakaljivoj strani urbanog života i vodeći predstavnik roman-feljtona. (Eugène Sue. // Encyclopaedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/biography/Eugene-Sue> (2024-03-22).

160 Rabīndranāth Tagore (pravo prezime Thākur) (Calcutta, 6. 5. 1861. – Calcutta, 7. 8. 1941.), indijski književnik. (Tagore, Rabīndranāth. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/tagore-rabindranath> (2024-03-22).

161 Adler, Alfred. Über den nervösen Charakter: Grundzüge einer Vergleichenden Individual-Psychologie und Psychotherapie. München und Wiesbaden: Verlag von J. F. Bergmann, 1922.; Bechterew, W. Psyche und Leben. Wiesbaden: Verlag von J. F. Bergmann, 1908.; Schultz, I. H. Die Seelische Krankenbehandlung (Psychotherapie): ein Grundriss für Fach- und Allgemeinpraxis. Zweite, verbesserte Aufl. Jena: Verlag von Gustav Fischer, 1920.

162 Gerling, Reinh. Handbuch der Hypnotischen Suggestion: Anleitung zur Erteilung von Heil- und Erziehungs-Suggestionen aus der Praxis für die Praxis. Leipzig: Verlag von Arwed Strauch, s.a.; Grashy, Hubert; Hirt, Preyer. Der Prozess Czyski: Thatbestand Desselben Und Gutachten Über Willensbeschränkung Durch Hypnotisch-Suggestiven Einfluss. Stuttgart: Verlag von Ferdinand Enke, 1895.

163 Bozzano, Ernesto. Die Spukphänomene: Band III. Bamberg: Hans Müller, 1930. (Sammlung Mediumistischer Abhandlungen).

164 Beard, G. M. Die sexuelle Neurasthenie ihre Hygiene, Aetiologie, Symptomatologie und Behandlung. Leipzig und Wien: Franz Deuticke, 1890.; Ellis, Havelock. Rassenhygiene und Volksgesundheit. Würzburg: Verlag von Curt Kabitzsch, 1912.; Kirchhoff, J. Die sexuellen Anomalien: ihr Wesen und Entstehen nebst Grundzügen einer Diagnose, Prognose und Therapie unter besonderer Berücksichtigung der Steinach'schen Forschungen. Frankfurt am Main: Verlag Oswald Quass, 1921.; Kisch, Heinrich. Die sexuelle Untrene der Frau: Erster Teil: Die Ehebrecherin: Eine sozial-medizinische Studie. Bonn: A. Marrus & E. Weber's Verlag, 1918.

165 Brock, Rudolf. Stawisky: der grösste Korruptions-Skandal Europas. Berlin: Eden Verlag, 1934.

166 Fonck, Heinrich. Unter afrikanischem Grosswild. Berlin: Im Verlag Ullstein, 1924. (Wege zum Wissen); Karutz, Richard. Unter Kirgisen und Turkmenen: aust dem Leben der Steppe. Berlin: Im Verlag Ullstein, 1924. (Wege zum Wissen).

167 Schmidt-Heuert, C. K. Für die Rute in der Erziehung!: ein Auseinandersetzungen mit ihren Freunden und Gegnern. Leipzig: Leipziger Verlag G.m.b.H., s.a.; Zimmerli, G. W. Wer ist gebildet?: Briefe an eine Dame. Stuttgart: Verlag von J. Engelhorn, 1907.

168 Zec, Daniel. Nav. dj., str. 186.

169 Gutzzeit, Johannes. Schamgefühl Anstand und Sittlichkeit: herkömmlich und natürlich mit besonderer Berücksichtigung der Nacktheit. Leipzig: Verlag „Wahrheit“ (Ferd. Spohr).

170 Ellis, Havelock. Mann und Weib: eine Darstellung der sekundären Geschlechtsmerkmale beim Menschen. Würzburg: Curt Kabitzsch (A. Stubers Verlag), 1909. Henry Havelock Ellis (1859.–1939.) bio je pionir seksologije, znanstvenog proučavanja ljudske seksualnosti. (URL: <https://pep-web.org/browse/IZPA/volumes/openNotificationModal=false> (2024-03-28).

171 Hanisch, O. Z. Masdasnan Atemlehre. Herrliberg: Masdasnan Verlag, [1919]; Landois, L. Lehrbuch der Physiologie des Menschen: einschliesslich der Histologie und Mikroskopischen Anatomie mit besonderer Berücksichtigung der Praktischen Medicin. Wien und Leipzig: Urban & Schwarzenberg.

172 Gayer, Sig. Die Holzarten und ihre Verwendung in der Technik. Hannover: dr. Max Jänecke, Verlagsbuchhandlung, s.a. (Bibliothek der gesamten Technik; Bd. 147); Die Fabrikation von Möbeln aus massiv gebogenem Holze. Wien: Maschinenfabrik und Eisengiesserei G. Topham & Co., G.m.b.h., [1927?].

Zanimljiv je podatak, koji iznosi Daniel Zec, da se među umjetninama i predmetima koji su konfiskacijom Povischilove imovine djelovanjem KOMZA-e dospjeli u Muzej 1946. nalazi i portretna bista Rudolfa Povischila, djelo Josipa Leovića.¹⁷³ Već smo prije isticali velik interes Rudolfa Povischila za umjetnost te se u obiteljskoj knjižnici zacijelo nalazio i značajan broj naslova s područja umjetnosti, skupina 7 – *Umjetnost. Razonoda. Sport* (12 svezaka). Sačuvano je tek nekoliko općih priručnika¹⁷⁴ i izložbenih kataloga.¹⁷⁵

Skupina 5 – *Matematika. Prirodne znanosti* zastupljena je s pet svezaka, od koje izdvajamo udžbenik iz zoologije,¹⁷⁶ a skupina 2 – *Religija. Teologija* sa sedam svezaka od kojih izdvajamo djelo o isusovačkom redu s pečatom *Starješinstvo rezidencija Družbe Isusove, Osijek I. Beogradska 27* i potpisom *N. Gjebić?*¹⁷⁷

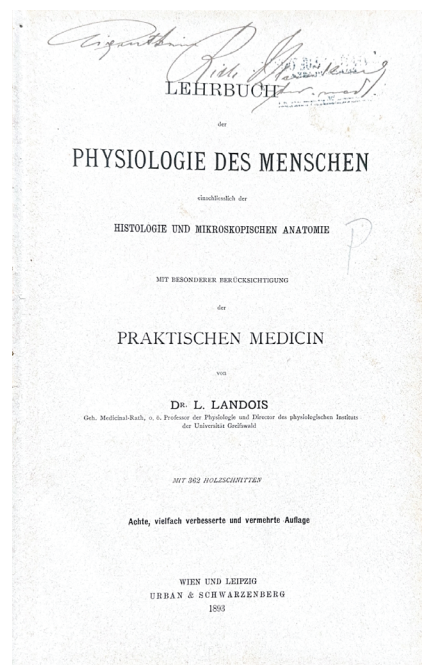
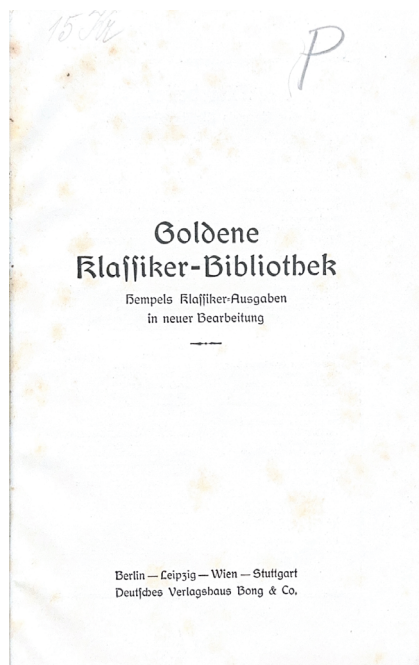
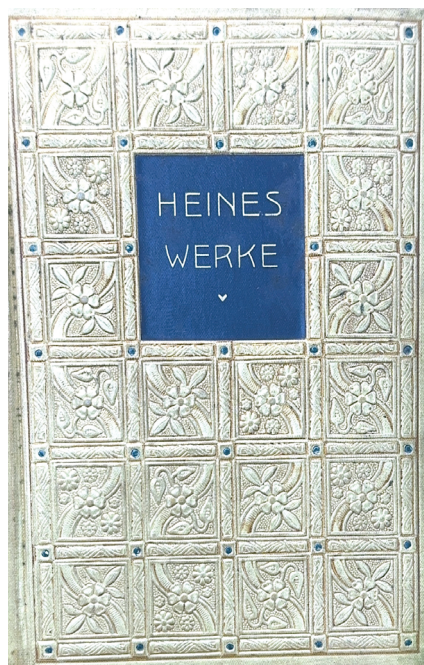
U skupini 9 – *Geografija. Biografija. Povijest* (8 svezaka) možemo izdvojiti biografiju o Ernestu Haeckelu¹⁷⁸ te opis ekspedicije na Grenland.¹⁷⁹

Od referentnih izdanja unutar skupine 0 – *Znanost i znanje* (8 svezaka) treba spomenuti opće enciklopedijske priručnike.¹⁸⁰

Obiteljsku knjižnicu, točnije dio knjižnice koji je završio u Muzeju Slavonije, najvećim je dijelom prikupljao upravo Rudolf Povischil. Sačuvani naslovi svjedoče o interesima i navikama njezina stvaratelja i vlasnika.

Knjiga te knjižna zbirka, baš poput predmeta i umjetničke zbirke, postaje muzealija, priča svoju priču, kontekstualizira prostor i vrijeme, oslikava svoje stvaratelje te postaje i ostaje dio povijesne priče. I možda prisnije, intimnije oslikava vlasnike i čuva ih od nezaborava.

U *Glasi Slavonije* u rubrici *Umrli* objavljena je vijest da je „Rudof Povischil umro nakon teške bolesti u 54. godini. Sprovod je bio 15. o. mj. na rkt. Groblju u Gornjem gradu. Oplakuje ga majka.“¹⁸¹

Sl. 8, 8a, 9 – iz knjižnice obitelji Povischil

173 Zec, Daniel. Nav. dj., str. 187.

174 Gobineau, Grafen. Die Renaissance: Savonarola. Cesare Borgia. Julius II. Leo X. Michelangelo. Berlin: Globus Verlag G.m.b.h., s.a.

175 Hanfstaengl, Franz. Verlags-Katalog: I. Teil: Galerie Modernen Meister. München: Franz Hanfstaengl Kunstverlag, 1904.; Hanfstaengl, Franz. Verlags-Katalog: II. Teil. München: Franz Hanfstaengl Kunstverlag, 1903.; Übersicht der kunsthistorischen Sammlungen des Allerhöchsten Kaiserhauses. Wien: im Selbstverlage der kunsthistorischen Sammlungen des Allerhöchsten Kaiserhauses, 1911.

176 Biedenkopf, Hermann. Lehrbuch der Tierzucht: Ein Schulbuch. Berlin: Verlagsbuchhandlung Paul Parey, 1922.

177 Der Jesuitenorden: seine Besetze, Werke und Beheimnisse. Regensburg; New York; Cincinnati: Verlag von Friedrich Pustet, 1872. (pečat: Starješinstvo rezidencija Družbe Isusove, Osijek I. Beogradska 27; rkp. N. Gjebić? (Nikola Đebić, umro 1930., svećenik nadbiskupije vrhbos.).

178 Neumann, Carl W. Ernst Haeckel: (der Mann und sein Werk). Berlin: Verlag Gose & Tetzlaff, [1905]. Ernst Haeckel (Potsdam, 16. 2. 1834. – Jena, 9. 8. 1919.), njemački zoolog i filozof-prirodoslovac. Profesor zoologije na sveučilištu u Jeni. Osnivač ekologije (stvorio je i uveo u optjecaj taj naziv i pojam) i istaknuti Darwinov sljedbenik. (Haeckel, Ernst. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2025. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/haeckel-ernst> (2024-10-12).

179 Georgi, Johannes. Im Eis vergraben. München: Verlag des Blodigschen Alpenkalenders Paul Müller, 1933.

180 Brochhaus: Handbuch des Wissens in vier Bänden: zweiter Band F-K. Sechste gänzlich umgearbeitete und wesentlich vermehrte Auf. Leipzig: F. A. Brochhaus, 1933.; Die Welt in hundert Jahren / herausgegeben von Arthur Brehmer. Berlin: Verlagsanstalt Buntdruck G. m. b. h., 1909.

181 Glas Slavonije, 16. listopada 1947., br. 773, str. 7.

Sl. 10, 10a – iz knjižnice obitelji Povischil

Obiteljska grobnica, prema istraživanju Daniela Zeca, trebala je biti jedinstven i monumentalan sepulkralni spomenik osječkoga groblja koji je naručio Rudolf povodom očeve smrti 1938. Simbolika grobnice, koju je trebao izraditi kipar Rudolf Švagel-Lešić, bila je ovjekovječiti Josipa Povischila kao čovjeka rada. Na Groblju sv. Ane danas se nalazi jednostavna grobnica te poznate obitelji osječkih industrijalaca bez kiparskog oblikovanja.¹⁸²

Baš poput sudbine obitelji, izgubljene u povijesnim previranja, čije oslike nalazimo u sačuvanim muzejskim predmetima i knjigama.

ZAKLJUČAK

U Odjelu knjižnice Muzeja Slavonije sačuvane su mnoge obiteljske knjižnice ili dijelovi obiteljskih knjižnica. Određene su knjižnice dospjele u Muzej cjelovite te se i tretiraju kao zasebne knjižnične i muzejske zbirke. Dijelovi obiteljskih knjižnica sastavni su dio Priručne stručne knjižnice, najveće zbirke Odjela knjižnice, pri čemu je planirano njihovo izlučivanje u zasebnu zbirku obiteljskih knjižnica.

Knjižna građa redovito je pristizala u Muzej od njegova osnutka. Najčešće je riječ o dijelovima obiteljskih knjižnica koje su prikupljane zajedno s ostalom kulturnopovijesnom građom. Naime, nakon Drugoga svjetskog rata konfiskacijom, darom ili otkupom pristizale su velike količine knjiga, rukopisa, serijskih publikacija, ali i velik broj neknjižne građe.

Među sačuvanim dijelovima obiteljskih knjižnica, uvidom u muzejsku dokumentaciju, identificirali smo obiteljske knjižnice Reisner, Szinicz i Povischil.

Obiteljske knjižnice predstavljaju kulturnopovijesne riznice građa. Svaka pojedinačna jedinica građe predstavlja muzejski predmet, ne samo sekundarnu knjižničnu građu smještenu u muzejske odjele. Svaka od njih krije svoju priču, kontekstualizira određeno vrijeme, progovara o vlasniku. Sve jedinice građe zajedno, poput muzejskih predmeta, čine povijesno, kulturološko, muzeološko i vizualno zanimljivu cjelinu, spomeničku, obiteljsku knjižnicu važnu za iščitavanje povijesti grada.

¹⁸² Zec, Daniel. Nav. dj., str. 217, 218.

LITERATURA

Adresar slob. i kr. grada Osijeka sa popisom privrednika po strukama / uredili Stjepan S. Frauenheim i Miroslav L. Friedmann. Osijek: Tisak Štamparije Friedmann, 1937.

Balta, Ivan. Kolonizacija istočne Hrvatske u Drugom svjetskom ratu. // Časopis za suvremenu povijest 33(2001), br. 2, str. 387–408.

Đidara, Petar. Osječke porodice Reisner – Raizner. // Glasnik arhiva Slavonije i Baranje 11(2011), str. 151–170.

Horvat, Ida; Halusek, Franjo; Karpati, Tibor. Sto godina tvornice namještaja u Osijeku : katalog izložbe. Osijek : Muzej Slavonije, 1984.

Novak, Sonja ; Jug, Stephanie. Jezične posebnosti književnih djela Victora von Reisnera i Alexandra Rosenfelda Roda Rode, slavonskih pisaca na njemačkom jeziku. // Ugledni Nijemci, Austrijanci i Židovi u javnom životu Osijeka tijekom povijesti : zbornik radova sa znanstveno-stručnoga skupa u sklopu projekta IP-PRAVOS-20, Osijek, 3. lipnja 2022. / urednici Ljubica Kordić, Dubravka Papa, Željko Rišner. Osijek: Pravni fakultet, 2022. Str. 121–134.

Odluka o donošenju Generalnog urbanističkog plana grada Osijeka. // Službeni glasnik Grada Osijeka 5(2006).

Pentzov Adresar slob. i kr. grada Osijeka 1929. / uredio Viktor Pentz. Osijek : Tisak Građanske tiskare, 1929.

Stojčić, Tihomir. Obiteljska vila Reisner : biseri osječke secesije (10). // Glas Slavonije 33, 9549 (utorak, 1. 6. 1976.).

Telefonski imenik 1941.: za područje telefonske centrale u Osijeku. Zagreb : Tisak Narodne tiskare, 1941.

Tvornica žigica Drava Osijek. Osijek : Tvornica žigica „Drava“, 1978.

Ulice i trgovi grada Osijeka : povijesni pregled / Stjepan Sršan. Osijek : Državni arhiv, 2001. Str. 64–65.

Zavičajnici grada Osijeka: 1901.–1946. / priredili Stjepan Sršan i Vilim Matić. Osijek : Državni arhiv, 2003.

Zec, Daniel. Josip Leović i njegov mecena Rudolf Povischil // Osječki zbornik 30(2011), str. 183–201

Živaković-Kerže, Zlata. S tradicionalnih na nove puteve: trgovina, obrt, industrija i bankarske ustanove grada Osijeka na prijelazu stoljeća od godine 1868. do 1918. Slavonski Brod : Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje ; Osijek : Društvo za hrvatsku povjesnicu, 1999.

Živaković-Kerže, Zlata. Urbanizacija i promet grada Osijeka na prijelazu stoljeća (1868.–1918.). Osijek : Društvo za hrvatsku povjesnicu Osijek, 1996.

Živaković-Kerže, Zlata. Utjecaj obitelji Reisner, Gillming, Blau i Hengl na gospodarski i kulturni razvoj grada Osijeka. // Godišnjak Njemačke Narodnosne zajednice = VDG Jahrbuch 1998, str. 11–17.

Živaković-Kerže, Zlata. Utjecaji obitelji Kaiser i Povischil na gospodarski razvoj grada Osijeka // Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice, VDG Jahrbuch, Osijek, 1999., str. 27–33

Živaković-Kerže, Zlata. Karolus Franciscus Nuber (1872.–1935.) // Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice = VDG Jahrbuch. Osijek, 2001., str. 63.

MUZEJSKA DOKUMENTACIJA

Dnevnik Danice Pinterović, rkp. Povijesni odjel Muzeja Slavonije

Dokumentarna zbirka Povijesnog odjela Muzeja Slavonije.

Rukopisna genealogija Krste Knoblocha, Odjel umjetničkog obrta Muzeja Slavonije.

Zbirka osmrtnica.

ARHIVSKI IZVORI

HR-DAOS-229. „Drava“ d.d. Osijek [1882.–1944.] 1945.–2003. 6.1.2. Konfiskacija, 1945.–1948.

HR-DAOS-229. „Drava“ d.d. Osijek [1882.–1944.] 1945.–2003. 2. Registracije i promjene statusa, 1909.–2003.

HR-DAOS-67 Narodni odbor grada Osijeka

HR-DAOS-GNO Referada narodne imovine Szinicz, Ljudevit (kut. 329).

MREŽNI IZVORI

Andreas-Salomé, Lou. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/andreas-salome-lou> (2024-02-27)

Aurbacher, Ludwig. // Literatportal Bayern. Mrežno izdanje, URL: <https://www.literaturportalbayern.de/autorinnenautoren?task=lpbauthor.default&pnd=11922349X> (2024-10-2)

Dječji vrtić Vedri dani. URL: <https://vrticiosijek.hr/djecji-vrtic-vedri-dani/> (2024-08-08)

Corneille, Pierre. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/corneille-pierre> (2024-10-4)

Eberhard, Dennert. Deutsche Biographie. URL <https://www.deutsche-biographie.de/sfz9670.html?language=en> (2024-10-4)

Dumas, Alexandre. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/16569> (2024-3-12)

Freytag, Gustav // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://enciklopedija.hr/clanak/freytag-gustav> (2024-02-10)

Goethe, Johann Wolfgang. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/goethe-johann-wolfgang> (2024-02-29)

Hauff, Wilhelm // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013.–2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/hauff-wilhelm> (2024-10-10)

Grad Samobor. URL: <https://www.samobor.hr/komunalno/groblja-p407> (2024-08-01)

Gradska groblja Zagreb. URL: <https://www.gradskagroblja.hr/> (2024-02-07)

Kellermann, Bernhard. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/kellermann-bernhard> (2024-02-29)

- Kerže-Živaković, Zlata. Karolus Franciscus Nuber (1872.–1935.) // Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice = VDG Jahrbuch. Osijek, 2001., str. 63.
- Klabund. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/klabund> (2024-02-29)
- Kleist, Heinrich von. // Proleksis enciklopedija. Mrežno izdanje, 2015. URL: <https://proleksis.lzmk.hr/31367/> (2024-02-23)
- Krafft, Guido. // Österreichisches Biographisches Lexikon. Mrežno izdanje, 2003.–2022. URL: https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_K/Krafft_Guido_1844_1907.xml (2024-07-05)
- Lagerlöf, Selma. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/lagerlof-selma> (2024-02-08)
- Lessing, Gotthold Ephraim. // Hrvatski obiteljski leksikon. Mrežno izdanje, 2005. URL: <https://hol.lzmk.hr/clanak/lessing-gotthold-ephraim> (2024-02-29)
- Mann, Thomas. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/mann-thomas> (2024-03-06)
- Milton, John. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/milton-john> (2024-4-3)
- Münchhausen, Bories Freiherr von. // Deutsche Biographie. URL: <https://www.deutsche-biographie.de/sfz67011.html> (2024-02-26)
- New College, Oxford. URL: <https://www.new.ox.ac.uk/node/2602> (2024-03-05)
- Osječki lovac nagrađen u Berlinu. // Hrvatski list 18, 313(5907) (subota, 13. 11. 1937.).
- Predstavljeni rezultati prve godine istraživanja pilot-projekta utvrđivanja podrijetla muzejske građe oduzete tijekom i nakon Drugog svjetskog rata, 2024. URL: <https://min-kulture.gov.hr/vijesti-8/predstavljeni-rezultati-prve-godine-istrazivanja-pilot-projekta-utvrđivanja-podrijetla-muzejske-gradje-oduzete-tijekom-i-nakon-drugog-svjetskog-rata/25846> (2024-08-01)
- Remarque, Erich Maria. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/remarque-erich-maria> (2024-03-07)
- Shakespeare, William. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://enciklopedija.hr/clanak/shakespeare-william> (2024-03-07)
- Shaw, George Bernard. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/shaw-george-bernard> (2024-03-06)
- Stendhal. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/stendhal> (2024-02-28)
- Sue, Eugène. // Britannica URL: <https://www.britannica.com/biography/Eugene-Sue> (2024-3-22).
- Tolstoj, Lev Nikolajevič. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/tolstoj-lev-nikolajevic> (2024-02-06)
- Tvornica žigica Drava. // Hrvatska tehnička enciklopedija, 2022. URL: <https://tehnika.lzmk.hr/drava-tvornica-zigica-osijek/> (2024-05-20)
- Ukop Osijek. URL: <https://ukop-osijek.hr/> (2024-07-22)
- Wilde, Oscar. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izdanje, 2013.–2024. URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/wilde-oscar> (2024-03-07)

UNKNOWN FAMILY LIBRARIES FROM THE FUNDS OF THE MUSEUM OF SLAVONIA (REISNER, SZINICZ AND POVISCHIL)

SUMMARY

Many family libraries or parts of family libraries have been preserved in the Library Department of the Museum of Slavonia. After the Second World War, large quantities of books, manuscripts, serial publications, as well as many non-book materials, arrived through confiscation, gift or purchase. Among the preserved parts of the family libraries, we have identified the Reisner, Szinicz and Povischil family libraries by looking at the museum documentation. Family libraries are cultural and historical treasures of the city. Each individual unit of material represents a museum object, not only secondary library materials placed in museum departments. Each of them hides its own story, contextualizes a certain time, talks about its owner. All the units together, like museum objects, form a historical, culturally, museologically and visually interesting part, a monumental family library important for interpreting the history of the city.

Keywords: family libraries, heritage material, confiscation, Reisner, Szinicz, Povischil